

ทิศทางการพัฒนาศักยภาพชุมชนผลิตขนมหวานไปสู่แหล่งท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนใน
จังหวัดเพชรบุรี

Direction of the Potential Development Community of a Confectionery
Production into the Sustainable Tourism in Phetchaburi Province

นันทภา ปัญญารัตน์

งานวิจัยนี้ได้รับทุนสนับสนุนจากงบประมาณเงินรายได้
ประจำปีงบประมาณ พ.ศ. 2564
คณะศิลปศาสตร์ มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลพระนคร

ทิศทางการพัฒนาศักยภาพชุมชนผลิตขนมหวานไปสู่แหล่งท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนใน
จังหวัดเพชรบุรี

Direction of the Potential Development Community of a Confectionery
Production into the Sustainable Tourism in Phetchaburi Province

นันทภา ปัญญารัตน์

งานวิจัยนี้ได้รับทุนสนับสนุนจากงบประมาณเงินรายได้
ประจำปีงบประมาณ พ.ศ. 2564
คณะศิลปศาสตร์ มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลพระนคร

ชื่อเรื่อง : ทิศทางการพัฒนาศักยภาพชุมชนผลิตขนมหวานไปสู่แหล่งท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนใน
จังหวัดเพชรบุรี
ชื่อผู้วิจัย: นันทภา ปัญญารัตน์
ปี พ.ศ.: 2564

บทคัดย่อภาษาไทย

การวิจัยเรื่อง ทิศทางการพัฒนาศักยภาพชุมชนผลิตขนมหวานไปสู่แหล่งท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนในจังหวัดเพชรบุรี มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาทิศทางการพัฒนาศักยภาพชุมชนผลิตขนมหวานไปสู่แหล่งท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนในจังหวัดเพชรบุรีโดยใช้วิธีวิจัยเชิงปริมาณ ควบคู่กับวิธีวิจัยเชิงคุณภาพ ด้วยการเก็บรวบรวมข้อมูล จากแบบสอบถาม การสัมภาษณ์ สันทนาากลุ่ม ผู้ให้ข้อมูลหลักได้แก่ ผู้นำชุมชน คนในชุมชน เจ้าหน้าที่ ผู้บริหาร องค์กรบริหารส่วนท้องถิ่น โดยนำข้อมูลมาวิเคราะห์เชิงเนื้อหา

ผลการวิจัยพบว่า 1.ชุมชนมีแหล่งท่องเที่ยวตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง เช่น ศูนย์การเรียนรู้ขนมหวานมีความเป็นเอกลักษณ์เพราะใช้วัตถุดิบที่ขึ้นชื่อในพื้นที่คือ น้ำตาลโตนด ชุมชนมีความเข้มแข็งและได้รับรางวัลจากหลายหน่วยงาน ปัญหาด้านการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวที่พบคือ การขาดความร่วมมือกับกลุ่มชาวบ้าน สถานศึกษารวมถึงเจ้าหน้าที่มีไม่เพียงพอในการทำงานเพื่อประชาสัมพันธ์การท่องเที่ยว 2.ทิศทางในการพัฒนาชุมชนไปสู่แหล่งท่องเที่ยวที่มีศักยภาพมี 3 ด้านได้แก่ 1) การส่งเสริมให้คนในชุมชนมีบทบาทในการบริหารจัดการแหล่งท่องเที่ยวที่เป็นแหล่งผลิตขนมหวานโดยมีองค์การบริหารส่วนท้องถิ่นรับผิดชอบวางแผน ดำเนินการ ประเมินผล 2) การจัดทำเส้นทางท่องเที่ยวชุมชนผลิตขนมหวานเพื่อประชาสัมพันธ์ศูนย์การเรียนรู้ขนมหวาน เทศกาลขนมหวาน รวมถึงการจัดประเพณีต่างๆที่เป็นสัญลักษณ์ของชุมชน 3) การอบรมส่งเสริมให้เด็ก เยาวชน และคนในชุมชนเป็นมัคคุเทศก์ท้องถิ่นพานักท่องเที่ยวเยี่ยมชมชุมชนและให้ความรู้แก่นักท่องเที่ยวในความเป็นเอกลักษณ์ของชุมชนที่เป็นแหล่งผลิตขนมหวานให้เป็นที่รู้จักมากยิ่งขึ้น

Abstract

The study of Direction of the Potential Development Community of a Confectionery Production into the Sustainable Tourism in Phetchaburi Province aimed to study: The study of Direction of the Potential Development Community of a Confectionery Production into the Sustainable Tourism in Phetchaburi Province employed qualitative research by collecting data from interview, and focus group discussion. Data was analyzed using content analysis. The main informants were community leaders, local people in Phetchaburi community, officers, administrators, sub-district administration organization.

The results of this research showed that

1. This community has been empowered, and also received many awards from government agencies and private sectors but there are tourism developments concerned which are the lack of cooperative from local people and academies including the shortage of staff officers for tourism promoting.
2. There are 3 process guidelines to develop the community into a potential tourism community which are 1) Encouraging people in the community to get involve with organizing confectionery tourism attractions which will be overseen by Sub-district administrations organization's management, operation, responsibilities and evaluation.
- 2) Providing community of confectionery tourism roadmap to promote confectionery learning center, confectionery festival along with setting up traditions which will symbolize the uniqueness of the community. 3) Educating youth and community members to be able to guide and show tourists around their community, helping tourists to learn and to know more about the uniqueness of confectionery community to make the community more recognizable.

กิตติกรรมประกาศ

การศึกษาเรื่อง ทิศทางการพัฒนาศักยภาพชุมชนผลิตขนมหวานไปสู่แหล่งท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน ในจังหวัดเพชรบุรี เล่มนี้ ผู้วิจัย ขอขอบคุณ มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลพระนคร ที่สนับสนุนงบประมาณรายได้ ปีงบประมาณ 2564 ในการทำวิจัย และขอขอบคุณ ผู้นำชุมชน สมาชิกในชุมชน เจ้าหน้าที่พัฒนาชุมชน และผู้บริหารองค์กรส่วนท้องถิ่นจังหวัดเพชรบุรี ที่ให้ความอนุเคราะห์และเต็มใจให้ข้อมูลเพื่อเป็นประโยชน์ต่องานวิจัย จนทำให้การทำวิจัยฉบับนี้สำเร็จลุล่วงไปด้วยดี

นนทภา ปัญญารัตน์
26 กันยายน 2565

สารบัญ

เรื่อง	หน้า
บทคัดย่อภาษาไทย	ก
บทคัดย่อภาษาอังกฤษ	ข
กิตติกรรมประกาศ	ค
สารบัญ	ง
บทที่ 1 บทนำ	
ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา	1
วัตถุประสงค์การวิจัย	2
ขอบเขตการวิจัย	2
ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ	3
บทที่ 2 เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง	
การท่องเที่ยวโดยชุมชนเป็นฐาน	4
ศักยภาพชุมชน	8
วิธีการพัฒนาชุมชน	13
งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง	19
กรอบแนวคิดการวิจัย	26
บทที่ 3 วิธีการดำเนินการวิจัย	
ขั้นตอนการวิจัย	24
การเก็บรวบรวมข้อมูล	25
การวิเคราะห์ข้อมูล	25
บทที่ 4 ผลการศึกษา	
ผลการวิจัย	26

สารบัญ (ต่อ)

เรื่อง	หน้า
บทที่ 5 สรุปลผล และข้อเสนอแนะ	
สรุปลผล	30
ข้อเสนอแนะ	34
บรรณานุกรม	35
ภาคผนวก	37

บทที่ 1

บทนำ

ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

รัฐบาลมีนโยบายสำคัญในเรื่องการเพิ่มศักยภาพทางเศรษฐกิจของ ประเทศ โดยมุ่งเน้นการขับเคลื่อนเศรษฐกิจด้วยการท่องเที่ยว และการสร้าง โอกาสทางการค้าขาย การขยายตลาด กระตุ้นการขับเคลื่อนเศรษฐกิจระดับฐานรากตามยุทธศาสตร์ชาติ 20 ปี เรื่องการสร้างความสามารถทางการ แข่งขัน และแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติฉบับที่ 12 กำหนดกลยุทธ์การสร้าง ความเข้มแข็งทางเศรษฐกิจและแข่งขันได้อย่างยั่งยืน มีเป้าหมายเพื่อเพิ่มรายได้ของประชากร รักษาเสถียรภาพทางเศรษฐกิจ เพิ่มศักยภาพผู้ประกอบการ รวมทั้งพัฒนาอุตสาหกรรมการท่องเที่ยวให้เติบโต อย่างสมดุล ยั่งยืน และโดยเฉพาะด้านอุตสาหกรรมการท่องเที่ยวนั้น ได้สนับสนุนให้เกิดการท่องเที่ยวในประเทศ เช่น การท่องเที่ยววิถีไทย เป็นต้น สร้างความตื่นตัวและดึงดูดความสนใจของนักท่องเที่ยวทั้งจากคนในประเทศ และชาวต่างชาติมากยิ่งขึ้น ทั้งส่งเสริมการท่องเที่ยวคุณภาพและนำเสนอความเป็นไทยให้เป็นจุดขายทางการท่องเที่ยวเพื่อเพิ่มรายได้ทางการท่องเที่ยวให้ประเทศ โดยคำนึงถึงความสมดุลระหว่างเศรษฐกิจ สังคม และสิ่งแวดล้อม ซึ่งจะนำไปสู่การท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน เสริมสร้างชุมชนให้เข้มแข็งด้วยการกระจายรายได้สู่ชุมชนและท้องถิ่น โดยให้ความสำคัญกับสินค้าท่องเที่ยวที่มีลักษณะโดดเด่นร่วมกัน เช่น กลุ่มสินค้า ท่องเที่ยวเชิงธรรมชาติ กลุ่มสินค้าท่องเที่ยวเชิงศิลปวัฒนธรรม และกลุ่มสินค้าท่องเที่ยวเชิงภูมิปัญญา ท่องถิ่น รวมถึงการเสนอขายเชื่อมโยงกับผลิตภัณฑ์ที่พัฒนาจากวิถีชีวิตชุมชน (สืบค้นจาก <https://www.tat.or.th/th>)

จังหวัดเพชรบุรี มีแหล่งท่องเที่ยวที่หลากหลายสวยงาม ทั้งการท่องเที่ยวเชิงนิเวศน์และ ศิลปวัฒนธรรม สามารถส่งเสริมการท่องเที่ยวและ ดึงดูดนักท่องเที่ยวให้เข้ามาท่องเที่ยวในจังหวัด เพชรบุรี เกิดการกระตุ้น เศรษฐกิจในจังหวัด และจากการดำเนินงานตามนโยบาย “เมืองน่าอยู่ นากิน น ่าเที่ยว” ซึ่งเป็นการแปลงยุทธศาสตร์ชาติ 20 ปี นโยบายรัฐบาล และ แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่ง ชาติ มาเป็นแนวทางในการปฏิบัติงานในพื้นที่ จึงมีความจำเป็นที่จะต้องส่งเสริมและพัฒนาการ ดำเนินงานดังกล่าว ให้เกิดการกระจายผลประโยชน์ให้เชื่อมโยงกันทุกมิติ ทั้งด้านการพัฒนาแหล่ง ท่อง เที่ยวและบุคลากรด้านการท่องเที่ยว การพัฒนาสินค้าและบริการ ตลอดจนการเพิ่มประสิทธิภาพ การตลาดอย่างต่อเนื่อง (สำนักงานจังหวัดเพชรบุรี, 2561)

จังหวัดมีความอุดมสมบูรณ์ของแหล่งอาหาร ชุมชน ประชาชนมีความมั่นคงทาง อาหารสูง วัฒนธรรมและอาหารการกินสามารถสร้างรายได้ สร้างงานอาชีพให้กับชุมชน ทั้งเป็นแหล่งรวมของชนม

หวานพื้นเมืองนานาชนิดที่เป็นที่รู้จักกันมาช้านาน อาทิ ขนมห่มื่อแกง ฝอยทอง ทองหยอด ทองหยิบ ฝัดขนน บ้าบิ่น ขนมหั้ง ขนมหั้งหนู และข้าวเกรียบงา เป็นต้น ซึ่งขนมหวานพื้นเมืองดังกล่าว ถือเป็นสินค้าบริโภคที่สำคัญที่ผลิตขึ้นจากภูมิปัญญาท้องถิ่นสืบทอดกันมาแต่บรรพบุรุษจนถึงปัจจุบันและเป็นสินค้าพื้นเมืองที่ขึ้นชื่อของเมืองเพชรบุรี (ณปภา หอมหวล และชนานุช เงินทอง, 2562) ด้วยเหตุผลดังกล่าวจึงทำให้ผู้วิจัยสนใจศึกษาชุมชนผลิตขนมหวานที่มีชื่อเสียงในจังหวัดเพชรบุรี และการพัฒนาการท่องเที่ยวที่มีเอกลักษณ์สอดคล้องกับวิสัยทัศน์ของจังหวัดเพชรบุรีที่ระบุว่า “เมืองเศรษฐกิจพอเพียงต้นแบบ และเมืองน่าอยู่ น่ากิน น่าเที่ยว ระดับประเทศ” ซึ่งจะนำไปเป็นทิศทางการพัฒนาศักยภาพชุมชนผลิตขนมหวานไปสู่การเป็นแหล่งท่องเที่ยวที่มีความยั่งยืน และเศรษฐกิจฐานรากในระดับชุมชนเติบโตอย่างต่อเนื่อง ประชาชนมีงาน อาชีพ รายได้ โดยยึดหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงเป็นฐาน

คำถามวิจัย

ทิศทางการพัฒนาศักยภาพชุมชนผลิตขนมหวานสู่การเป็นแหล่งท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนในจังหวัดเพชรบุรีเป็นอย่างไร

วัตถุประสงค์ของโครงการวิจัย

เพื่อศึกษาทิศทางการพัฒนาศักยภาพชุมชนผลิตขนมหวานสู่การเป็นแหล่งท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนในจังหวัดเพชรบุรี

ขอบเขตของการวิจัย

การวิจัยในครั้งนี้ได้ทำเพื่อการนำเสนอทิศทางการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวจากผลสำรวจความคิดเห็นจากผู้นำชุมชน เจ้าหน้าที่พัฒนาชุมชนและผู้บริหารองค์กรส่วนท้องถิ่น สมาชิกในชุมชน ผู้ประกอบการ นักท่องเที่ยว ในช่วงเดือนตุลาคม 2563 – กันยายน 2564 โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาทิศทางการพัฒนาศักยภาพชุมชนผลิตขนมหวานสู่การเป็นแหล่งท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนในจังหวัดเพชรบุรี

พื้นที่ เทศบาลเมือง จ.เพชรบุรี

ผู้ให้ข้อมูลหลัก ซึ่งได้จากการเลือกแบบเจาะจง (Purposive Selection) ประกอบด้วย ผู้นำชุมชน เจ้าหน้าที่พัฒนาชุมชนและผู้บริหารองค์กรส่วนท้องถิ่น สมาชิกในชุมชน ผู้ประกอบการ และนักท่องเที่ยว

ขอบเขตเนื้อหา ได้แก่ ทิศทางการพัฒนาศักยภาพชุมชนผลิตขนมหวาน และแหล่งท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน

ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

- 1.การสร้างโอกาสให้คนในชุมชนมีส่วนร่วมในพัฒนาแหล่งท้องถิ่นให้มีศักยภาพ พื้นฟูอัตลักษณ์ อนุรักษ์วัฒนธรรม และทรัพยากรทางธรรมชาติ
- 2.สร้างความความเข้มแข็งเพื่อสร้างรายได้ในชุมชนให้เป็นแหล่งท่องเที่ยวชุมชน มีระบบการบริหารจัดการชุมชน
- 3.ได้ทิศทางการพัฒนาศักยภาพชุมชนผลิตขนมหวานสู่การเป็นแหล่งท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนในจังหวัดเพชรบุรี

บทที่ 2

เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

การศึกษาวิจัย เรื่อง ทิศทางการพัฒนาศักยภาพชุมชนผลิตขนมหวานไปสู่แหล่งท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนในจังหวัดเพชรบุรี ผู้วิจัยได้ศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง ดังนี้

ตอนที่ 1 การท่องเที่ยวโดยชุมชนเป็นฐาน

ตอนที่ 2 ศักยภาพของชุมชน

ตอนที่ 3 วิธีการพัฒนาชุมชน

ตอนที่ 4 งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

ตอนที่ 5 กรอบแนวคิดการวิจัย

ตอนที่ 1 การท่องเที่ยวโดยชุมชนเป็นฐาน

การท่องเที่ยวโดยชุมชนเป็นฐาน มีผู้ให้ความหมายไว้อย่างสอดคล้อง ดังนี้

พจนานุกรม (2546) ได้ให้ความหมายว่า การท่องเที่ยวชุมชน คือการท่องเที่ยวที่คำนึงถึงความยั่งยืนของสิ่งแวดล้อม สังคม วัฒนธรรม กำหนดทิศทางโดยชุมชน จัดการโดยชุมชนเพื่อชุมชนและชุมชนมีบทบาทเป็นเจ้าของมีสิทธิในการจัดการดูแลเพื่อให้เกิดการเรียนรู้แก่ผู้มาเยือน

สินธุ์ สโรบล (2546) การท่องเที่ยวโดยชุมชนคือชุมชนเป็นผู้ดำเนินการ ตั้งอยู่บนฐานคิดที่ว่าชาวบ้านทุกคนเป็นเจ้าของทรัพยากรและเป็นผู้มีส่วนได้ส่วนเสียจากการท่องเที่ยวที่มีอยู่ในท้องถิ่น ทั้งด้านธรรมชาติ ประวัติศาสตร์ วัฒนธรรมประเพณี รวมถึงวิถีชีวิตความเป็นอยู่และวิถีการผลิตชุมชน มาใช้เป็นปัจจัยหรือต้นทุนการผลิตที่สำคัญในการจัดการท่องเที่ยวอย่างเหมาะสม เพื่อก่อให้เกิดประโยชน์ต่อท้องถิ่น

จากความหมายของการท่องเที่ยวโดยชุมชน จึงสรุปได้ว่าการท่องเที่ยวโดยชุมชนเป็นฐานคือการใช้ทรัพยากรที่มีอยู่ในชุมชนให้เกิดการท่องเที่ยวโดยคนในชุมชนเป็นคนจัดการโดยคำนึงถึงความยั่งยืนของสิ่งแวดล้อม สังคม วัฒนธรรมท้องถิ่นและคุณภาพชีวิตที่ดีของคนในชุมชน

องค์ประกอบหลักของการท่องเที่ยวโดยมีชุมชนเป็นฐาน (Community Based Tourism - CBT) มี 4 ด้านได้แก่ (พจนานุกรม, 2554)

(1) ด้านทรัพยากรธรรมชาติและวัฒนธรรม ชุมชนมีฐานทรัพยากรธรรมชาติที่อุดมสมบูรณ์ และมีวิธีการผลิตที่พึ่งพา และใช้ทรัพยากรธรรมชาติด้านการจัดการในชุมชนนี้มีภูมิปัญญาที่ยั่งยืน ชุมชนมีวัฒนธรรมประเพณีที่เป็นเอกลักษณ์เฉพาะถิ่น

(2) ด้านองค์กรชุมชน ชุมชนมีระบบสังคมที่เข้าใจกัน ในชุมชนมีปราชญ์หรือผู้มีความรู้และทักษะในเรื่องต่างๆหลากหลาย ชุมชนรู้จักเป็นเจ้าของและเข้ามามีส่วนร่วมในกระบวนการพัฒนา

(3) ด้านการจัดการ ในชุมชนมีภูมิปัญญาในการจัดการสิ่งแวดล้อม วัฒนธรรมและการท่องเที่ยว มีองค์กรหรือกลไกในการทำงานเพื่อจัดการการท่องเที่ยวและสามารถเชื่อมโยงการท่องเที่ยวกับการพัฒนาชุมชนโดยรวมได้ มีการกระจายผลประโยชน์ที่เป็นธรรมและมีกองทุนของชุมชนที่เอื้อประโยชน์ต่อการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมของชุมชน

(4) ด้านการเรียนรู้ ลักษณะของกิจกรรมการท่องเที่ยวสามารถสร้างการรับรู้และความเข้าใจในวิถีชีวิตและวัฒนธรรมที่แตกต่าง มีระบบการจัดการให้เกิดกระบวนการเรียนรู้ระหว่างชาวบ้านกับผู้มาเยือน รวมถึงการสร้างจิตสำนึกเรื่องการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและวัฒนธรรมในส่วนของชาวบ้านและผู้มาเยือน

หลักการของการท่องเที่ยวโดยชุมชนเป็นฐาน

การกำหนดหลักการนี้เป็นไปได้เพื่อให้เห็นจุดยืนของการท่องเที่ยวชุมชน ที่ใช้การท่องเที่ยวเป็นเครื่องมือในการพัฒนาชุมชนได้แก่ (พจนา สวนศรี,2546)

- (1) ชุมชนเป็นเจ้าของ
- (2) ชาวบ้านเข้ามามีส่วนร่วมในการตัดสินใจและกำหนดทิศทาง
- (3) ส่งเสริมความภาคภูมิใจในตนเอง
- (4) ยกระดับคุณภาพชีวิต
- (5) มีความยั่งยืนทางด้านสิ่งแวดล้อม
- (6) คงเอกลักษณ์และวัฒนธรรมท้องถิ่น
- (7) ก่อให้เกิดการเรียนรู้ระหว่างคนต่างวัฒนธรรม
- (8) ครอบคลุมวัฒนธรรมที่แตกต่างและศักดิ์ศรีของความเป็นมนุษย์
- (9) เกิดผลตอบแทนที่เป็นธรรมแก่คนท้องถิ่น

(10) มีการกระจายรายได้สู่สาธารณประโยชน์ของชุมชน

นอกจากนี้การท่องเที่ยวโดยชุมชนจำเป็นต้องมีองค์กรที่เข้ามารับผิดชอบในการทำงานเนื่องจากลักษณะงานต้องติดต่อสัมพันธ์กับนักท่องเที่ยวซึ่งเป็นบุคคลภายนอกหรือหน่วยงานภายนอกที่ต้องประสานความร่วมมือการท่องเที่ยวยังเป็นกิจกรรมที่เกี่ยวข้องกับทรัพยากรส่วนรวมของชุมชน จึงจำเป็นต้องสร้างรูปแบบการบริหารองค์กรให้ชัดเจน การที่จะที่วัดว่าองค์กรที่เข้ามาทำหน้าที่จัดการการท่องเที่ยวโดยชุมชนเป็นตัวแทนผลประโยชน์ที่แท้จริงของชุมชนหรือไม่องค์กรต้องให้ความสำคัญองค์ประกอบต่างๆดังนี้ (พจนานุกรม, 2546)

(1) การมีส่วนร่วม (Participation) เป็นหัวใจการทำงานชุมชน คือการที่ชาวบ้านมีความรู้สึกเป็นเจ้าของโครงการ ซึ่งจะเกิดขึ้นได้ต่อเมื่อ กระบวนการทำงานได้ให้ชาวบ้านได้ร่วมคิดร่วมทำตั้งแต่เริ่มและมีส่วนร่วมในการตัดสินใจในการกำหนดทิศทางและการเปลี่ยนแปลงต่างๆที่จะเกิดขึ้นในชุมชนซึ่ง อาจเป็นไปได้ยากที่จะทำให้ทุกคนในชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมโดยตรงแต่การท่องเที่ยวโดยชุมชนก็ควรให้คนในชุมชนได้รับประโยชน์ไม่ทางตรงก็ทางอ้อมในการจัดการการท่องเที่ยวในกรณีของการท่องเที่ยวชุมชนสามารถสร้างการมีส่วนร่วมของกลุ่มต่างๆในชุมชนให้เข้ามามีบทบาทในการทำงานและการเป็นที่ปรึกษา ร่วมทุนชาวบ้านทั่วไปสามารถเป็นสมาชิกได้ในลักษณะการร่วมทุนและการลงทุนเพื่อก่อให้เกิดผลประโยชน์แก่ชุมชนแม้ว่าการมีส่วนร่วมอาจทำให้กิจกรรมเป็นไปได้ช้าจะสมาชิกและชุมชนจะเกิดประสบการณ์และการเรียนรู้ร่วมกัน

(2) การกระจายบทบาทการทำงาน (Division of Roles) การที่การท่องเที่ยวมีกิจกรรมหลากหลาย และแบ่งบทบาทหน้าที่การทำงานให้กระจายไปยังสมาชิกจะทำให้การทำงานคล่องตัว นอกจากนี้ยังเป็นการเปิดโอกาสให้สมาชิกโดยเฉพาะผู้หญิง ผู้อาวุโส เยาวชนได้แสดงบทบาทและศักยภาพของตนในการทำงาน

(3) การกระจายผลประโยชน์ (Division of Benefits) การท่องเที่ยวเป็นกิจกรรมสร้างรายได้และผลตอบแทนให้กับชุมชนและผู้ที่เกี่ยวข้องซึ่งจำเป็นต้องมีการจัดผลประโยชน์ให้กระจายตัวสูงคนในชุมชนและสมาชิกผู้ดำเนินการท่องเที่ยว การจัดผลประโยชน์ควรแยกออกเป็นผลประโยชน์ทางตรงที่สมาชิกของกลุ่มองค์กรท่องเที่ยวโดยชุมชนได้รับจากการท่องเที่ยวและผลประโยชน์ทางอ้อมแม้ว่าสมาชิกทุกคนจะไม่ได้รับทางตรงจากการท่องเที่ยวแต่ก็ควรได้รับการจัดสรรประโยชน์ในส่วนของสาธารณประโยชน์ของชุมชนเพื่อสนับสนุนกิจกรรมสาธารณะประโยชน์ของชุมชนนอกจากนี้ยังรวมถึงประโยชน์ที่เกิดจากขายของที่ระลึก หรือผลิตภัณฑ์ของชุมชนทำให้มีเงินหมุนเวียนในหมู่บ้านมีการพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานและหมู่บ้านเพื่ออำนวยความสะดวกแก่นักท่องเที่ยว

(4) มีระบบการทำงานที่โปร่งใสและตรวจสอบได้ระบบการเงินที่เข้าใจง่ายตรวจสอบได้ และการกระจายบทบาทการทำงานมีความจำเป็นที่จะต้องให้ความสำคัญตั้งแต่ต้นเพราะการท้วงเทียวยมีผลประโยชน์ในหลายด้านการวางระบบที่ดีทำให้สมาชิกไม่ต้องหวัดระแวงกันในภายหลังซึ่งสามารถทำให้โปร่งใสและตรวจสอบการทำงานได้มีดังนี้

(4.1) มีการจัดทำการเงินค้อยพื้นฐานเช่นการมีใบเสร็จรับเงิน ใบเสร็จจ่ายเงิน การลงบัญชี รายรับ-รายจ่ายรายวัน และบัญชีแยกประเภท

(4.2) มีระบบการรายงานการเงินทุกเดือน

(4.3) ออกระเบียบว่าต้องการหักเงินเข้าบัญชีกองทุนหมู่บ้านหรือกองกลางของกลุ่มรวมทั้งระเบียบใช้เงิน

(4.4) มีการสรุปการใช้จ่ายทุกๆ3-6เดือน

(4.5) สมาชิกที่ทำการเงิน (รับ-จ่าย) กับคนทำบัญชี (แสดงรายการสรุปการใช้จ่ายเงินในแต่ละประเภท) ต้องไม่ใช่คนเดียวกันและควรมีกรรมการตรวจสอบอย่างน้อยสองคน

(4.6) ระบบหมุนเวียนผู้รับผิดชอบเรื่องที่พัก การนำเที่ยวยานพาหนะหรืออาหารให้มีการทำระบบรายชื่อเพื่อเห็นการกระจายตัวการทำงานการหมุนเวียนการทำงานและผลตอบแทนที่ได้รับ

(5) มีมาตรการในการคุ้มครองและป้องกันผลกระทบทางด้านสังคมวัฒนธรรมและสิ่งแวดล้อมกลุ่มสามารถออกระเบียบการท้วงเทียวยหรือแนวทางการปฏิบัติตัวเมื่ออยู่ในชุมชนให้นักท้วงเทียวยถือเป็นแนวปฏิบัตินอกจากนี้ยังควรต้องมีกลไกการติดตามผลกระทบทางด้านต่างๆโดยตั้งกรรมการจะมารับผิดชอบหรือจัดทำให้เป็นวิธปฏิบัติเมื่อมีการท้วงเทียวยควรต้องมีการรายงานการเปลี่ยนแปลงของสิ่งแวดล้อมและพฤติกรรมต่างๆที่ไม่เหมาะสมเพื่อให้มีการเฝ้าระวังและแก้ไขผลกระทบได้อย่างทันท่วงที

รูปแบบการท้วงเทียวยชุมชน

มี 3 รูปแบบ ได้แก่

(1) แลกเปลี่ยนการเรียนรู้ เป็นโปรแกรมการท้วงเทียวยปกติของชุมชน

(2) ศึกษาดูงานเป็นการจัดกระบวนการเรียนรู้ซึ่งมีทั้ง การบรรยายแลกเปลี่ยนความคิดเห็นเพื่อให้ผู้มาศึกษาดูงานได้เข้าใจและนำไปประยุกต์ใช้ให้เหมาะสมกับบริบทหรือวัตถุประสงค์ของการศึกษาดูงาน

(3) จิตอาสา ไปกิจกรรมเพิ่มเติมสำหรับอาสาสมัครที่ต้องการทำกิจกรรมบำเพ็ญประโยชน์ที่สอดคล้องกับความต้องการของชุมชน (พจนานุกรม, 2546)

รูปแบบกิจกรรมการท่องเที่ยวชุมชน มี 6 รูปแบบได้แก่

- (1) การเดินศึกษาธรรมชาติ
- (2) การเดินเที่ยวภายในหมู่บ้าน
- (3) ร่วมกิจกรรมในวิถีชีวิต
 - (3.1) ในหมู่บ้านเช่น การทำอาหาร ตำข้าว ทอผ้า ทำบุญตักบาตร
 - (3.2) นอกหมู่บ้านเช่น การทำสวน การทำนา
- (4) ร่วมกิจกรรมสาธารณะประโยชน์ของชุมชนเช่นการทำกิจกรรมกับเด็กนักเรียนในโรงเรียน
- (5) เรียนรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่นเช่น เรียนดนตรีเรียนแกะสลักเรียนการย้อมสีธรรมชาติ
- (6) กิจกรรมศึกษาธรรมชาติอื่นๆเช่น ดูนก ช้างจักรยาน วาดรูป (พจนานุกรม, 2546)

จึงสรุปได้ว่า การท่องเที่ยวโดยชุมชน ทำให้คนในชุมชนได้ตระหนักถึงความร่วมมือร่วมใจในการดูแลทรัพยากรธรรมชาติ การอนุรักษ์เอกลักษณ์ วิถีชีวิตความเป็นอยู่ของตน ไม่ให้เปลี่ยนแปลงไปตามสภาพแวดล้อมภายนอกหรือสิ่งทีบุคคลภายนอกนำเข้ามาในชุมชน เพื่อให้เกิดการท่องเที่ยวโดยชุมชนเป็นฐานอย่างยั่งยืน

ตอนที่ 2 ศักยภาพของชุมชน

การสร้างชุมชนให้เป็นแหล่งท่องเที่ยวจะต้องทราบก่อนว่าชุมชนนั้นๆ มีศักยภาพอะไรที่เป็นที่ดึงดูดหรือจุดขายของชุมชน และสามารถพัฒนาศักยภาพให้เพียงพอในการดึงดูดนักท่องเที่ยวให้เข้ามาเที่ยวชมดังที่มีผู้อธิบายถึงศักยภาพของชุมชนเพื่อดึงดูดการท่องเที่ยวไว้ดังนี้

นำชัย ทนุผล และคณะ (2543) ได้อธิบายว่า

2.2.1 ศักยภาพของทรัพยากรแหล่งท่องเที่ยว พิจารณาสภาพทรัพยากรที่เหมาะสม มีลักษณะเฉพาะและคงลักษณะพื้นถิ่นโดยเน้นความสำคัญของระบบนิเวศ หรือวัฒนธรรมพื้นที่ และความดึงดูดใจว่า มีมากน้อยเพียงใด เพื่อให้ความสำคัญที่ต่าง ๆ กัน ดังนี้

ชนิดของแหล่งท่องเที่ยว พิจารณาจากสภาพธรรมชาติของแหล่งท่องเที่ยวหรือ

องค์ประกอบหลักภายในแหล่งท่องเที่ยวโดยพิจารณาจาก

- (1) ความเป็นสภาพธรรมชาติดั้งเดิม
- (2) เป็นสภาพที่ถูกตัดแปลง ตกแต่ง เป็นบางส่วน แต่ยังคงสภาพเดิมไว้เป็นหลัก
- (3) เป็นแหล่งธรรมชาติที่สร้างขึ้นโดยการผสมผสาน จำลอง หรือตกแต่งใหม่
- (4) ไม่สอดคล้องเหมาะสมกับสภาพพื้นที่
- (5) เป็นแหล่งที่สร้างเลียนแบบธรรมชาติ

2.2.2 ศักยภาพของการจัดการ พิจารณาจากสภาพการจัดการโดยปัจจุบัน ประกอบด้วย

องค์กรในการจัดการที่ให้ความสำคัญของการร่วมมือกัน โดยเฉพาะอย่างยิ่งการมีส่วนร่วมของคนในชุมชน

- (1) รูปแบบองค์กรในการจัดการ เน้นความเป็นองค์กรประชาชน หรือรัฐ หรือ เอกชน
- (2) ระดับของการมีส่วนร่วมว่าชุมชนท้องถิ่นมีส่วนร่วมในการควบคุมการท่องเที่ยว ให้ความเห็นในการท่องเที่ยว หรือเพียงได้ประโยชน์จากการค้าและการบริการ

2.2.3 ความพร้อมของชุมชน

- (1) การมีส่วนร่วมของประชาชนในชุมชน
 - (1.1) การจัดการท่องเที่ยวมีประชาชนในชุมชนเป็นเป้าหมายหลัก
 - (1.2) มีการให้ความสำคัญกับชุมชนในการเข้ามามีบทบาท ตัดสินใจ กำกับดูแล และควบคุมการท่องเที่ยว นั้น ๆ
 - (1.3) สามารถดำรงชีวิตได้อย่างมีศักดิ์ศรี
- (2) ความรู้สึกเป็นเจ้าของท้องถิ่นและกิจกรรมท่องเที่ยว
 - (2.1) มีความรัก ความหวงแหน มีความรู้สึกพึงพิงและใช้ประโยชน์จาก
 - (2.2) มีการพัฒนาตนเองและกลุ่มเพื่อการจัดการธุรกิจท่องเที่ยวด้วยตนเอง
 - (2.3) มีการประสานงานกับหน่วยงานต่าง ๆ ทั้งของรัฐและเอกชน เพื่อ

(2.4) มีการตกลงกันได้ในการแบ่งผลประโยชน์ที่จะได้รับ

(3) การมีส่วนร่วมของชุมชน ในทางปฏิบัติ

(3.1) การให้ข้อมูลท้องถิ่น

(3.2) การเตรียมการจัดการ

(3.3) การวางแผน

(3.4) การควบคุมดูแลการใช้ทรัพยากรท่องเที่ยว

(3.5) การมีส่วนร่วมในการบริหารจัดการ

(3.6) การได้รับประโยชน์จากการบริหารจัดการ

(3.7) การรวมตัวกันเป็นองค์กรชุมชน

(4) ความสามารถในการรองรับการท่องเที่ยว ซึ่งเป็นการเตรียมความพร้อมในการกำหนดขีดความสามารถในการรองรับนักท่องเที่ยวของชุมชนว่าจะสามารถรองรับปริมาณ นักท่องเที่ยว รูปแบบกิจกรรมการท่องเที่ยว กิจกรรมนันทนาการ และการรองรับของการพัฒนาสิ่ง

อำนวยความสะดวกโดยไม่ให้เกิดการเปลี่ยนแปลงวิถีชีวิตของคนในชุมชน และประสบการณ์การท่องเที่ยวที่นักท่องเที่ยวควรได้รับจากการไปเยือน

และนอกจากนี้ พงณา สวนศรี(2546) ได้กล่าวว่า การวางแผนเตรียมความพร้อมของชุมชน

ต้องมีการเตรียมความพร้อมทั้งภายในและการติดต่อประสานงานกับภายนอก ดังนี้

(1) การวางแผนด้านการเตรียมความพร้อมชุมชน

(1.1) รูปแบบการท่องเที่ยว

- ขีดความสามารถในการรองรับของแหล่งธรรมชาติและไม่รบกวน

- ประเพณีและพิธีกรรมของชุมชน

- ระยะเวลาที่เหมาะสม (จำนวนชั่วโมง) ที่ชุมชนต้องการให้

- นักท่องเที่ยวเข้ามาใช้เวลาในการท่องเที่ยวภายในชุมชน

- ความพร้อมด้านที่พัก อาหารและมัคคุเทศก์ชาวบ้าน
- โปรแกรมการท่องเที่ยวและกิจกรรมการท่องเที่ยว

(1.2) การให้บริการและเงื่อนไขการให้บริการ

- รูปแบบองค์กรในการบริหารและการดำเนินการท่องเที่ยว
- ช่วงเวลาที่ให้บริการนำเที่ยว
- เงื่อนไขการให้บริการ
- กฎระเบียบการปฏิบัติตัวของนักท่องเที่ยว

(1.3) สิ่งอำนวยความสะดวก

- การวางผังของสิ่งปลูกสร้างต้องสอดคล้องกลมกลืนกับภูมิทัศน์และ
- ศิลปวัฒนธรรมของท้องถิ่น
- คำนึงถึงผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อมและวัฒนธรรม เช่นการมีระบบการจัดการของเสีย การจัดโซนการให้บริการที่ไม่รบกวน ศาสน-สถานของชุมชน
- มีระบบป้องกันอันตรายที่อาจเกิดกับนักท่องเที่ยว
- มีอัตราค่าบริการที่เป็นมาตรฐานและราคาที่เป็นธรรม เช่น
- ค่าอาหาร เครื่องดื่ม และของที่ระลึก
- มีป้ายหรือแผนที่ ที่ให้ข้อมูลเบื้องต้นกับนักท่องเที่ยว

(2) การวางแผนด้านการตลาด

(2.1) นักท่องเที่ยว และแหล่งที่มาของนักท่องเที่ยว

- นักท่องเที่ยวติดต่อกับชุมชนโดยตรง
- ให้บริษัทนำเที่ยวทำการตลาดให้กับชุมชน

(2.2) โปรแกรมท่องเที่ยวและราคา

- โปรแกรมมาตรฐาน เหมาะสมกับทุกเพศ ทุกวัย ทุกฤดูกาล

- โปรแกรมมาตรฐาน ผสมกับโปรแกรมทางเลือก สำหรับกลุ่มคนที่มี
- ความสนใจเป็นพิเศษและมีเวลาอยู่ในชุมชนหลายวัน
- โปรแกรมที่ออกแบบตามวัตถุประสงค์เฉพาะของนักท่องเที่ยว

(2.3) การประชาสัมพันธ์

- ช่องทางในการประชาสัมพันธ์ เช่น สื่อมวลชน สำนักงานการ
 - ท่องเที่ยว ปากต่อปาก
 - สื่อที่ใช้ในการประชาสัมพันธ์ เช่น แผ่นพับ วิดีโอ โปสเตอร์ อินเทอร์เน็ต
 - เอกลักษณ์พิเศษของชุมชนที่แตกต่างจากการท่องเที่ยวอื่น ๆ เพื่อที่จะใช้เป็นจุดเด่นในการประชาสัมพันธ์
- และบุญเลิศ จิตตั้งวัฒนา(2548) กล่าวว่าศักยภาพของชุมชน มี 3 ด้านคือ

(1) ศักยภาพด้านทรัพยากรท่องเที่ยว โดยดูว่าทรัพยากรท่องเที่ยวของชุมชนมีอะไรบ้างที่เป็นสิ่งดึงดูดใจให้นักท่องเที่ยวเข้ามาเยี่ยมชม ซึ่งอาจจะแบ่งได้ 3 ประเภทคือทรัพยากรท่องเที่ยวประเภทธรรมชาติ ทรัพยากรท่องเที่ยวประเภทประวัติศาสตร์ โบราณสถานโบราณวัตถุ และทรัพยากรประเภทศิลปวัฒนธรรม ประเพณี กิจกรรม ภูมิปัญญาพื้นบ้าน วิถีชีวิตและการประกอบอาชีพ

(2) ศักยภาพด้านการเข้าถึงทรัพยากรท่องเที่ยว การเข้าถึงทรัพยากรการท่องเที่ยวชุมชนนั้นมีเส้นทาง ทางบก ทางเรือ และทางอากาศที่สามารถเข้าถึงแหล่งท่องเที่ยวได้อย่างสะดวกสบายหรือไม่ สามารถเดินทางท่องเที่ยวได้ตลอดปีหรือไม่ และมีการขนส่งสาธารณะบริการนักท่องเที่ยวให้ไปท่องเที่ยวได้อย่างสม่ำเสมอและเพียงพอหรือไม่ นอกจากนี้มีที่จอดรถสำหรับยานพาหนะที่เข้าไปใช้บริการอย่างเพียงพอหรือไม่ตลอดจนเส้นทางสามารถติดต่อเชื่อมโยงกันระหว่างทรัพยากรท่องเที่ยวหนึ่งกับอีกทรัพยากรท่องเที่ยวหนึ่งที่อยู่บริเวณใกล้เคียง

(3) ศักยภาพด้านสิ่งอำนวยความสะดวกทางการท่องเที่ยว เป็นองค์ประกอบที่สำคัญของทรัพยากรท่องเที่ยวที่ต้องมีสิ่งอำนวยความสะดวกไว้บริการแก่นักท่องเที่ยวที่เข้ามาชมชุมชน ซึ่งสิ่งอำนวยความสะดวกทางการท่องเที่ยวหมายถึงสรรพสิ่งทีรองรับในการเดินทางท่องเที่ยวของนักท่องเที่ยวเพื่อให้การเดินทางท่องเที่ยวเป็นไปด้วยความสะดวกสบายและปลอดภัย และชุมชนนั้นมีความสามารถในการรองรับนักท่องเที่ยวได้มากน้อยเพียงใด

ทั้งนี้ วิวัฒน์ชัย บุญยภักดี (2550 อ้างถึงใน ปาริฉัตร สิงห์ศักดิ์ตระกูล และ พัชรินทร์ เสริม

การดี, ม.ป.ป.) ได้กล่าว ถึงศักยภาพของแหล่งท่องเที่ยวหมายถึง ความพร้อมของแหล่งท่องเที่ยวที่เอื้ออำนวยต่อการพัฒนา การปรับปรุงหรือการทำให้เกิดความเปลี่ยนแปลง รวมถึงความน่าสนใจของท้องถิ่นนั้นว่า เพียงพอที่จะดึงดูดใจนักท่องเที่ยวให้ตัดสินใจเดินทางไปยังแหล่งท่องเที่ยวนั้นหรือไม่ มีหลักเกณฑ์ ดังนี้

(1) คุณค่าของแหล่งท่องเที่ยว ได้แก่ ความสวยงาม ลักษณะเด่นในตัวเอง ความเก่าแก่ทางประวัติศาสตร์ ความสำคัญทางลัทธิและศาสนาบรรยากาศ สภาพภูมิทัศน์ทางธรรมชาติและวิถีชีวิต

(2) ความสะดวกในการเข้าถึง ได้แก่ สภาพเส้นทางท่องเที่ยวลักษณะการเดินทางระยะเวลาจากตัวเมืองไปยังแหล่งท่องเที่ยว

(3) สิ่งอำนวยความสะดวก ได้แก่ ที่พักแรม ร้านอาหาร เครื่องดื่ม สถานบริการต่าง ๆ ระบบไฟฟ้า ประปา โทรศัพท์ และการรักษาความปลอดภัย

(4) สภาพแวดล้อม ได้แก่ สภาพทางกายภาพ สภาพอากาศ ระบบนิเวศ และสภาพอื่น ๆ ของแหล่งท่องเที่ยว

ดังนั้นสรุปได้ว่าศักยภาพของชุมชนที่จะสร้างให้ชุมชนเป็นแหล่งท่องเที่ยวที่ดึงดูดนักท่องเที่ยวชุมชนจะต้องมีศักยภาพในด้านทรัพยากรท่องเที่ยวไม่ว่าจะเป็นสิ่งปลูกสร้างประวัติศาสตร์ โบราณสถาน แหล่งธรรมชาติ หรือวัฒนธรรมประเพณีภูมิปัญญา วิถีชีวิต การประกอบ อาชีพ เป็นต้น และนอกจากนั้นชุมชนจะต้องมีการเข้าถึงที่สะดวกสบาย มีเส้นทางที่เข้าถึงได้ง่ายและ เส้นทางเชื่อมต่อกับทรัพยากรบริเวณใกล้เคียงด้วย ซึ่งสิ่งอำนวยความสะดวกในชุมชนที่จะต้องให้บริการแก่นักท่องเที่ยวได้แก่ที่พักแรม ร้านค้า ร้านอาหารต่าง รวมไปถึงระบบไฟฟ้า ประปา และการรักษาความปลอดภัยด้วย ชุมชนจะต้องรู้ว่าสามารถรองรับนักท่องเที่ยวได้มากน้อยเพียงใดตามความสามารถของตนเอง เพื่อที่จะไม่ให้เกิดการทำลายความเป็นธรรมชาติ หรือทำลายอัตลักษณ์ของชุมชนตนเอง ชุมชนต้องมีการจัดการการท่องเที่ยวโดยคนในชุมชนมีส่วนร่วมในการทำงาน ร่วมตัดสินใจ ช่วยกันวางแผนการทำงาน การจัดรูปแบบโปรแกรมการท่องเที่ยว การประชาสัมพันธ์ เป็นต้น

กล่าวโดยสรุปศักยภาพของชุมชนในการจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชนเป็นฐานได้แก่ 1. ศักยภาพด้านทรัพยากรท่องเที่ยว 2. ด้านการเข้าถึงชุมชนและทรัพยากรท่องเที่ยว 3. ด้านสิ่งอำนวยความสะดวก 4. ด้านความสามารถในการรองรับนักท่องเที่ยว และ 5. ด้านการจัดการการท่องเที่ยว

ตอนที่ 3 วิธีการพัฒนาชุมชน

สนธยา พลศรี(2547 : 65-89) กล่าวว่า การพัฒนาชุมชนมีวิธีการสำคัญ 3 วิธี คือการให้การศึกษาแก่ชุมชน การจัดระเบียบชุมชน และการดำเนินงานในลักษณะของกระบวนการ ซึ่งอธิบาย ได้ดังนี้

1. การให้การศึกษาแก่ชุมชน (Community Education) คือการให้คนในชุมชนได้เรียนรู้ในสิ่งที่ควรรู้เพื่อความรู้ความเข้าใจร่วมกัน เป็นกระบวนการที่ ผู้เข้ารับการศึกษามีส่วนร่วมที่สุด เพราะเป็น

การเรียนรู้ด้วยตนเอง จึงต้องมีแรงจูงใจที่ต้องการจะ ศึกษาและบางเรื่องต้องมีการฝึกฝนปฏิบัติให้มีทักษะ โดยผู้เข้ารับการศึกษอาจเป็นเด็ก เยาวชนหรือ ผู้ใหญ่ในชุมชนรวมถึงผู้นำกลุ่มที่มีความสนใจ มีเวลาเพียงพอและสามารถนำไปใช้ประโยชน์ได้ ส่วนผู้ให้การศึกษาเช่น นักพัฒนาชุมชน นักส่งเสริมการเกษตร นักสาธารณสุข ฯลฯ จะต้องเป็นผู้มีความรู้ และทักษะในการถ่ายทอดเนื้อหาข้อมูลความรู้ มีบุคลิกและมนุษยสัมพันธ์ที่ดี รู้จักใช้จิตวิทยา ตลอดจนเทคนิควิธีสอนและถ่ายทอดความรู้ได้ดี

1.1 รูปแบบของการให้การศึกษาแก่ชุมชน การให้การศึกษาแก่ชุมชน ถ้าแบ่งตาม จำนวนของคนให้การศึกษา อาจแบ่งได้ 3 รูปแบบ ดังนี้

1.1.1 การให้การศึกษาเป็นรายบุคคล เป็นการให้การศึกษาแก่บุคคลที่ไม่สามารถให้การศึกษา ร่วมกับผู้อื่นได้ คือเป็นบุคคลที่มีลักษณะพิเศษแตกต่างไปจากผู้อื่น เช่น คนพิการ และผิดปกติทางกายหรือจิตใจ ผู้นำชุมชนที่ต้องสร้างบุคลิกภาพให้เหมาะสม เด็กหรือเยาวชนที่เตรียม ตัวไปทำกิจกรรมประเภทประกวดและแข่งขัน เป็นต้น ส่วนใหญ่เป็นการฝึกทักษะให้แก่บุคคลในด้าน ใดด้านหนึ่งหรือหลาย ๆ ด้านก็ได้

1.1.2 การให้การศึกษาเป็นกลุ่ม เป็นการให้การศึกษาแก่บุคคลในชุมชน เป็นกลุ่มที่มีจำนวนไม่มากนัก มีความสนใจร่วมกัน มีลักษณะคล้ายคลึงกัน มีการทำกิจกรรมร่วมกัน หรือใช้ชีวิตประจำวันตามวัตถุประสงค์ของการให้การศึกษา ซึ่งอาจใช้วิธีการให้การศึกษาได้หลายวิธี เช่น การประชุมปฏิบัติการ การอภิปราย การจัดนิทรรศการ การศึกษาดูงาน การแลกเปลี่ยนความรู้และ ประสบการณ์โดยจัดเวทีประชาคม เป็นต้น

1.1.3 การให้การศึกษาแก่คนจำนวนมาก เป็นการให้การศึกษาแก่ผู้คนใน ชุมชนที่มีจำนวนมาก เพื่อให้ความรู้ความเข้าใจที่ถูกต้องไปพร้อม ๆ กัน โดยส่วนใหญ่จะดำเนินการ ผ่านสื่อต่าง ๆ เช่น หอกระจายข่าวของชุมชน วิทยุกระจายเสียง วิทยุโทรทัศน์ สื่อสิ่งพิมพ์ต่าง ๆ รวมถึงอินเทอร์เน็ต เป็นต้น การให้การศึกษาแก่ชุมชนจึงต้องเลือกรูปแบบที่เหมาะสมกับบุคคล กลุ่มเป้าหมาย และวัตถุประสงค์ของการให้การศึกษาด้วยจึงจะประสบความสำเร็จ

1.2 วิ ธีการให้การศึกษาแก่ชุมชน การให้การศึกษาแก่ชุมชนสามารถดำเนินการได้หลายวิธี ดังนี้

1.2.1 การพบปะเยี่ยมเยียนโดยตรง เป็นการให้การศึกษาโดยการไปพบปะ เยี่ยมเยียนผู้เรียนเป็นรายบุคคลหรือครอบครัว อาจจะเป็นที่บ้านหรือสถานที่ประกอบอาชีพ เช่น สวน ไร่ นา เป็นต้น แล้วจึงหาโอกาสที่เหมาะสมให้การศึกษาตามเนื้อหาสาระที่ต้องการ การพบปะเยี่ยม เยียนโดยตรงแม้จะมีกระบวนการค่อนข้างยุ่งยาก แต่จะสร้างบรรยากาศในการเรียนรู้แบบเป็นกันเอง ทำให้ผู้ถ่ายทอดความรู้และผู้เรียนมีความสนิทสนมกัน ได้เห็นสภาพชีวิตความเป็นอยู่ของผู้เรียน ซึ่ง สามารถปรับเปลี่ยนวิธีการถ่ายทอดความรู้ให้เหมาะสมยิ่งขึ้น ทำให้สามารถให้การศึกษาได้ง่าย เรียนรู้ และบรรลุเป้าหมายได้เร็วขึ้น

1.2.2 การอภิปรายกลุ่ม เป็นการให้การศึกษาแก่ชุมชนเป็นกลุ่ม โดยการนำผู้ที่มีปัญหาที่มีความต้องการ และความสนใจร่วมกันจำนวนไม่มากนักมาร่วมปรึกษาหารือ แลกเปลี่ยน ความรู้ความคิดเห็นกัน เพื่อสร้างความรู้ความเข้าใจร่วมกัน ฝึกการเรียนรู้ร่วมกันและทำงานร่วมกัน เป็นกลุ่มพัฒนาความเป็นผู้นำ

เรียนรู้วิธีการทำงานแบบประชาธิปไตย สร้างจิตสำนึกในการเป็นเจ้าของและรับผิดชอบการพัฒนาชุมชนร่วมกัน เป็นต้น

1.2.3 การสาธิต เป็นการให้การศึกษาด้วยการแสดงหรือทำให้ดูโดยให้ผู้เข้ารับการศึกษาได้เรียนรู้จากการเฝ้าดูและการทดลองปฏิบัติด้วยตนเอง ซึ่งอาจจะเป็นการสาธิตผลงาน การพัฒนาที่ประสบความสำเร็จหรือสาธิตการดำเนินงานพัฒนาชุมชนก็ได้ การสาธิตช่วยให้ผู้เรียน มองเห็นสิ่งที่เรียน สามารถเชื่อมโยงเปรียบเทียบสิ่งที่จะเรียนกับสิ่งอื่น ๆ ได้ ท าให้บรรยากาศของการ เรียนไม่ผู้ซากจำเจ

1.2.4 การจัดนิทรรศการ เป็นการจัดแสดงสิ่งที่จะเรียนรู้ให้ดู เช่น การ แสดงตัวอย่าง หุ่นจำลอง แผนภูมิ รูปภาพ หรือโสตทัศนูปกรณ์ต่าง ๆ อย่างเป็นหมวดหมู่ มีระเบียบ แบบแผน กระตุ้นให้ตระหนักถึงปัญหาที่เกิดขึ้น ช่วยในการเปลี่ยนแปลงเจตคติ ความเชื่อ ค่านิยมบาง ประการของผู้เรียนเป็นการสร้างความร่วมมือระหว่างคนในชุมชนเพื่อแก้ไขปัญหาและพัฒนาชุมชน

1.2.5 การศึกษาดูงาน เป็นการนำกลุ่มเป้าหมายไปศึกษาหาความรู้ในสถานที่ต่าง ๆ ที่ประสบความสำเร็จในการพัฒนาชุมชน ไปชมเทคโนโลยีต่างๆ ที่เหมาะสมกับการ พัฒนาชุมชนของตนหรือไปหาคนที่ประสบความสำเร็จในการพัฒนาเพื่อกระตุ้นให้เกิดการตื่นตัวในการพัฒนาชุมชน การศึกษาและดูงานยังช่วยในการฝึกทักษะของการทำงานร่วมกัน ทำให้เกิดการรวมกลุ่มและองค์กรขึ้นในชุมชน สร้างความรัก ความสามัคคี ความเป็นอันหนึ่งอันเดียวกัน นำความรู้ และประสบการณ์ที่ได้พบเห็นมาปรับใช้ในการพัฒนาชุมชนของตน นอกจากนี้แล้วการศึกษาดูงานยังทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงเจตคติ ความเชื่อ ค่านิยมที่ไม่พึงประสงค์ของบุคคลให้เหมาะสมได้อีกด้วย

1.2.6 การฝึกอบรม เป็นการให้การศึกษาแก่ชุมชนโดยการเพิ่มพูนความรู้ ความชำนาญ ความสามารถหรือทักษะของบุคคล การเปลี่ยนแปลงเจตคติและความรู้สึกของผู้เข้ารับการศึกษาฝึกอบรมให้เหมาะสม เพื่อให้สามารถปฏิบัติหน้าที่และแก้ไขข้อบกพร่องในการดำเนินงานได้อย่าง มีประสิทธิภาพทั้งในปัจจุบันและอนาคต

1.2.7 การรณรงค์ เป็นการให้การศึกษาแก่ชุมชนเพื่อการพัฒนาชุมชนด้วย การแสดงว่าเห็นด้วยหรือไม่เห็นด้วยกับเรื่องที่รณรงค์นั้น ทางสื่อและการแสดงออกในรูปแบบต่าง ๆ ถ้าเป็นเรื่องที่เห็นด้วยก็ให้การสนับสนุนให้ดำเนินการ ถ้าหากไม่เห็นด้วยก็ไม่ให้การสนับสนุน ยับยั้ง พฤติกรรมที่ไม่พึงประสงค์ไม่ให้เกิดขึ้นในชุมชน การรณรงค์ส่งเสริมให้เกิดการรวมกลุ่ม รวมพลังคน ในชุมชน เป็นปัจจัยสำคัญอย่างหนึ่งในการพัฒนาชุมชนให้ประสบความสำเร็จ นักพัฒนาชุมชนต้องรู้จักเลือกวิธีการให้การศึกษาแก่ชุมชน ให้มีความเหมาะสมกับ กลุ่มเป้าหมาย วัตถุประสงค์และเป้าหมายที่จะให้การศึกษา ซึ่งอาจจะใช้เพียงวิธีการเดียวหรือรวมกัน หลาย ๆ วิธีก็ได้

2. การจัดระเบียบชุมชน (Community Organization) เป็นวิธีการที่จะสร้างความสัมพันธ์ที่ดีระหว่างผู้คนในชุมชน เช่น บุคคลกับบุคคล บุคคลกับกลุ่ม กลุ่มกับกลุ่ม เพื่อพัฒนาความสามารถของบุคคลและกลุ่ม รวมพลังหรือศักยภาพของชุมชนและ นำมาใช้ในการพัฒนาชุมชน โดยการจัดระเบียบชุมชนมีขั้นตอนในการดำเนินการ ดังนี้

ขั้นตอนที่ 1 การศึกษาและวิเคราะห์ชุมชน เป็นการศึกษาศึกษาและสำรวจชุมชน เพื่อรับทราบถึงข้อมูลรายละเอียดต่าง ๆ ของชุมชน และนำมาใช้เป็นแนวทางในการพัฒนาชุมชน เช่น ศึกษาประวัติความเป็นมาของชุมชน ภูมิประเทศ ทรัพยากร ประชากรจำแนกตามลักษณะต่าง ๆ เช่น จำนวนคน จำนวนครัวเรือน เพศ อายุ ระดับการศึกษา ศาสนา อาชีพ การมีงานทำ การเกิด การตาย การย้ายถิ่น การเพิ่มของประชากร ผู้นำและผู้มีอิทธิพล วิวัฒนาการของการพัฒนาชุมชน ลักษณะทางด้านวัฒนธรรม เป็นต้น

ขั้นตอนที่ 2 การรวมพลังชุมชน เป็นการใช้อย่างจริงจังด้วยการกระตุ้น ยั่วยุให้ประชาชนมองเห็นและตระหนักในปัญหาของชุมชน เกิดความต้องการที่จะแก้ไขปัญหาและร่วมมือกัน แก้ไขปัญหาด้วยวิธีการพัฒนาชุมชน

ขั้นตอนที่ 3 การศึกษาและการวิเคราะห์ปัญหาชุมชน เป็นการทำความเข้าใจ ร่วมกันระหว่างประชาชนในชุมชน ในเรื่องปัญหาและความต้องการ ความร้ายแรงเร่งด่วนของแต่ละปัญหาด้วยการประชุม อภิปราย การปรึกษาหารือ แล้วจัดลำดับปัญหาและความต้องการ โดยต้องทำการแก้ไขปัญหาที่ร้ายแรงเร่งด่วนต่อชุมชนก่อนปัญหาอื่น ๆ

ขั้นตอนที่ 4 การเตรียมโครงการ เป็นการเตรียมการแก้ไขปัญหาของชุมชน ซึ่งเกิดจากความต้องการของประชาชนและเปิดโอกาสให้ประชาชนมีส่วนร่วมในการจัดทำโครงการและกิจกรรมต่าง ๆ ในโครงการให้มากที่สุด

ขั้นตอนที่ 5 การค้นหาและพัฒนาผู้นำ ผู้นำชุมชนเป็นผู้ที่ประชาชนให้การยอมรับ นับถือและให้ความร่วมมือ ผู้นำที่ดีจึงสามารถสนับสนุนและให้การพัฒนาชุมชนประสบความสำเร็จได้ ในการค้นหาผู้นำนั้น อาจพิจารณาได้จากการศึกษาแนวความคิด ลักษณะนิสัย พฤติกรรมต่าง ๆ และการยอมรับของประชาชนในชุมชน เมื่อได้บุคคลที่มีลักษณะเป็นผู้นำ แล้ว อาจจะนำมาให้การฝึกอบรม เพื่อพัฒนาให้มีความรู้ความสามารถในการเป็นผู้นำในการพัฒนาชุมชนมากยิ่งขึ้น

ขั้นตอนที่ 6 การจัดตั้งกลุ่มและองค์กร กลุ่มและองค์กรของประชาชนในชุมชนนั้น เป็นฐานสำคัญในการรองรับการพัฒนา เพราะการทำงานร่วมกันเป็นกลุ่มและองค์กรจะก่อให้เกิดพลัง ในการพัฒนานำไปสู่ความสำเร็จได้ดีกว่าการทำงานเพียงคนเดียว การจัดตั้งกลุ่มและองค์กร ต้องคำนึงถึงลักษณะพื้นฐานของชุมชน เป้าหมายของสมาชิก ภาวะผู้นำในชุมชน และแสวงหาจุดร่วมของผลประโยชน์ที่ไม่ก่อให้เกิดความขัดแย้งขึ้นในชุมชน แล้วร่วมกันบริหารจัดการกลุ่มให้สามารถดำเนินกิจกรรมด้านการพัฒนา เพื่อให้บรรลุเป้าหมายที่กำหนดไว้

ขั้นตอนที่ 7 การดำเนินการจัดระเบียบชุมชนด้วยกลยุทธ์ต่างๆ ซึ่งอาจดำเนินการ ได้หลายวิธี ดังนี้

1. กลยุทธ์โต้แย้ง เป็นการแสดงออกในรูปของความไม่พึงพอใจ เช่น การใช้วาจา การเดินขบวน การใช้มาตรการที่เฉียบขาด เพื่อจะให้ได้มาในสิ่งที่ชุมชนต้องการและเพื่อรักษา ผลประโยชน์ของชุมชน

2. กลยุทธ์เผชิญหน้า เป็นการแก้ไขปัญหาหรือความขัดแย้ง ด้วยการให้คู่ขัดแย้ง ทั้ง สองฝ่ายมาเผชิญหน้ากัน เพื่อทำความเข้าใจกันซึ่งจะเป็นการระบายความตึงเครียด ความคับข้องใจที่มีอยู่ให้หมดไป แต่จะต้องควบคุมการเผชิญหน้าให้ดีเพราะไม่เช่นนั้นแล้วอาจจะเพิ่มความขัดแย้งให้มากขึ้นไปอีก

3. กลยุทธ์การแข่งขัน การแข่งขันระหว่างกลุ่มคนต่าง ๆ ในชุมชนเป็นสิ่งที่สามารถ นำมาใช้ประโยชน์ได้ เพราะเป็นการกระตุ้นให้เกิดความมุ่งมั่นในการทำงาน แต่กลวิธีการแข่งขันนี้ จะต้องเป็นการแข่งขันในการทำความดีตามแนวความคิดและวิธีการที่กลุ่มยึดถือเพื่อประโยชน์ต่อส่วนรวมอย่างแท้จริง

4. กลยุทธ์ประกวด เป็นวิธีการที่กระตุ้นให้ประชาชนเกิดความต้องการที่จะเข้าร่วม ในกระบวนการพัฒนาที่กำหนดขึ้น เพราะการประกวดเป็นแรงจูงใจให้บุคคลและกลุ่มเข้าร่วมในเรื่องดังกล่าวเป็นอย่างดี เช่น การประกวดหน้าบ้านน่ามอง การประกวดครอบครัวพัฒนา การประกวดชุมชนเศรษฐกิจพอเพียง เป็นต้น

5. กลยุทธ์ต่อรอง เป็นวิธีการที่ใช้เมื่อประชาชนยังไม่พร้อมที่จะปฏิบัติตามข้อบังคับ หรือระเบียบที่วางไว้ เช่น การต่อรองให้ลดการประชุมลงจากสัปดาห์ละครั้งเป็นเดือนละครั้ง เป็นต้น

6. กลยุทธ์ต่อรองแลกเปลี่ยน เป็นวิธีการที่ทั้งสองฝ่ายหรือทุก ๆ ฝ่ายจะต้องต่อรอง แลกเปลี่ยนกัน เพื่อให้เกิดผลดีต่อชุมชนส่วนรวม ดังนั้นการต่อรองแลกเปลี่ยนจะทำให้บางฝ่ายได้รับผลประโยชน์ แต่บางฝ่ายต้องเสียผลประโยชน์ของตนไปบ้าง เช่น ยอมให้ลดการประชุมแต่สมาชิกต้องร่วมกันพัฒนาหมู่บ้านเดือนละ 1 ครั้ง

7. กลยุทธ์ประนีประนอม เป็นการใช่วิธีที่นุ่มนวลแบบสมานฉันท์แก้ไขปัญหาหรือข้อ ขัดแย้งระหว่างฝ่ายต่างๆ ในชุมชนโดยสันติวิธี เป็นต้น

8. กลยุทธ์รณรงค์เป็นวิธีการที่ทุกคนทุกฝ่ายในชุมชนกระทำหรือแสดงออกอย่างพร้อมเพรียงกัน เพื่อที่จะแก้ไขปัญหาดังกล่าวในชุมชนอย่างทันทีทันใด เช่น รณรงค์ต่อต้านยาเสพติด การรณรงค์ลด ละ เลิก บุหรี่และอัลกอฮอล์ การรณรงค์เพื่อต่อต้านเมาแล้วขับ เป็นต้น

9. กลยุทธ์ช่วยเหลือร่วมมือ เป็นวิธีการที่ใช้สำหรับการขอความช่วยเหลือจากบุคคล อื่นหรือกลุ่มต่าง ๆ ทั้งเป็นครั้งคราวหรืออย่างถาวร เพื่อการพัฒนาชุมชนตามขีดความสามารถของแต่ละคนแต่ละกลุ่ม

10. กลยุทธ์ร่วมมือร่วมใจ เป็นวิธีการที่ทุกคน ทุกฝ่ายมีความเข้าใจกันเป็นอย่างดี มีความเห็นพ้องร่วมกัน สามารถร่วมกันรับผิดชอบในการแก้ไขปัญหาต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นในชุมชนด้วยความยินดี

ขั้นตอนที่ 8 การติดตามและประเมินผล เป็นการติดตามและประเมินผลกิจกรรม การจัดระเบียบชุมชนว่ามีข้อบกพร่องและประสบความสำเร็จหรือไม่ อย่างไร ทั้งในระหว่าง การเตรียมการ การดำเนินการและหลังการจัดระเบียบชุมชนแล้ว โดยให้ผู้ที่เกี่ยวข้องมีส่วนร่วมในการ ติดตามประเมินผลมากที่สุด ซึ่งมีหลายวิธีการ เช่น การสังเกต การแจกแจงจำนวนผู้เข้าร่วมกิจกรรม การสัมภาษณ์ การใช้แบบสอบถาม การติดตามผลการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นในชุมชน เป็นต้น

3. กระบวนการพัฒนาชุมชน (Community as a Process) การพัฒนาชุมชนมีลักษณะสำคัญประการหนึ่ง คือเป็นกระบวนการที่เกิดขึ้นอย่างเป็นขั้นตอน ตามลำดับก่อนหลัง ทุกขั้นตอนจะต้องให้คนในชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมในการดำเนินการด้วย ในการปฏิบัติงานพัฒนาชุมชนจะต้องทำอย่างต่อเนื่องเป็นกระบวนการ โดยมีขั้นตอนดังนี้ การจัดระเบียบชุมชน การศึกษาและวิเคราะห์ชุมชน การรวมพลังชุมชน

การศึกษาและวิเคราะห์ปัญหาชุมชน การเตรียมโครงการ การค้นหาและพัฒนาผู้นำ การจัดตั้งกลุ่มและองค์การ ดำเนินการด้วยกลยุทธ์ต่าง ๆ การติดตามประเมินผลการจัดระเบียบ

3.1 การศึกษาชุมชน เป็นการเสาะแสวงหาข้อมูลต่าง ๆ ในชุมชน เช่น ข้อมูลด้าน เศรษฐกิจ สังคม ทรัพยากรธรรมชาติ การเมือง การปกครองและสภาพความเป็นอยู่ของคนในชุมชน เพื่อรับทราบปัญหาและความต้องการของชุมชนที่แท้จริง วิธีการในการศึกษาชุมชนอาจต้องใช้หลาย วิธีประกอบกัน ทั้งการสอบถาม การสัมภาษณ์ การสังเกต การสำรวจและการศึกษาข้อมูลจากเอกสาร ต่าง ๆ ที่มีอยู่ในชุมชนด้วย เพื่อให้ได้ข้อมูลที่ตรงกับความเป็นจริงมากที่สุด กลวิธีที่สำคัญที่นักพัฒนา ต้องใช้ในขั้นตอนนี้ คือการสร้างความสัมพันธ์กับคนในชุมชน เพราะถ้าหากปราศจากสัมพันธ์ภาพที่ดี ระหว่างนักพัฒนา กับชาวบ้านแล้ว ก็จะเป็นการยากที่จะได้รู้และเข้าใจปัญหาความต้องการจริง ๆ ของชาวบ้าน ดังนั้นการสร้าง ความสัมพันธ์อันดีจนถึงขั้นความสนิทสนม รักใคร่ ศรัทธาจึงเป็น สิ่งจำเป็นที่จะต้องปลูกฝังให้เกิดขึ้นกับคนในชุมชน

3.2 การให้การศึกษาแก่ชุมชน การสนทนาวิเคราะห์ปัญหาร่วมกันกับประชาชน เป็นการนำ ข้อมูลต่าง ๆ ที่ได้จากขั้นตอนการศึกษาชุมชนมาวิเคราะห์ถึงปัญหาความต้องการและ สภาพที่เป็นจริง ผลกระทบ ความรุนแรงและความเสียหายต่อชุมชน กลวิธีที่สำคัญในขั้นตอนนี้ คือ การกระตุ้นให้ประชาชนได้รู้ ได้เข้าใจและตระหนักในปัญหาของชุมชน ซึ่งในปัจจุบันก็คือการจัดเวทีประชาคมเพื่อค้นหาปัญหาร่วมกันของชุมชน

3.3 การวางแผน/โครงการ เป็นขั้นตอนให้ประชาชนร่วมตัดสินใจและกำหนดโครงการ เป็นการ นำเอาปัญหาที่ประชาชนตระหนักและยอมรับว่าเป็นปัญหาของชุมชนมาร่วมกันหาสาเหตุ แนวทางแก้ไข และจัดลำดับความสำคัญของปัญหา และให้ประชาชนเป็นผู้ตัดสินใจที่จะแก้ไข ปัญหาภายใต้ขีด ความสามารถของประชาชน และการแสวงหาความช่วยเหลือจากภายนอก กลวิธีที่สำคัญในขั้นตอนนี้ คือ การให้ความรู้เกี่ยวกับการแก้ไขปัญหา วิธีการวางแผน การเขียนโครงการ โดยใช้เทคนิคการวางแผนแบบมีส่วนร่วม

3.4 การดำเนินงานตามแผนและโครงการ โดยมีผู้รับผิดชอบในการดำเนินการตาม แผนและโครงการที่ได้ตกลงกันไว้ กลวิธีที่สำคัญในขั้นตอนนี้ คือการเป็นผู้ช่วยเหลือสนับสนุนใน 2 ลักษณะ คือ

3.4.1 เป็นผู้ปฏิบัติงานทางวิชาการ เช่น แนะนำการปฏิบัติงาน การให้ คำปรึกษาหารือในการ แก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้นจากการปฏิบัติงาน

3.4.2 เป็นผู้ส่งเสริมให้ชาวบ้านเข้ามามีส่วนร่วมในการปฏิบัติงาน

3.5 การติดตามประเมินผล เป็นการติดตามความก้าวหน้าของงานที่กำลัง ดำเนินการตามโครงการ เพื่อปรับปรุงแก้ไขปัญหาและอุปสรรคที่พบได้อย่างทันท่วงที กลวิธีที่สำคัญ ในขั้นตอนนี้ คือการติดตามดูแลการทำงานที่ประชาชนทำ เพื่อทราบผลความก้าวหน้าและปัญหา อุปสรรค แล้วนำผลการปฏิบัติงานตามโครงการหรือกิจกรรมไปเผยแพร่เพื่อให้ผู้เกี่ยวข้องได้ทราบ ซึ่งสามารถกระทำได้โดยวิธีการ ดังนี้

3.5.1 แนะนำให้ผู้นำท้องถิ่นหรือชาวบ้านติดตามผลและรายงานผลด้วย ตนเอง เช่น รายงานด้วย วาจา รายงานเป็นลายลักษณ์อักษร การจัดนิทรรศการ เป็นต้น

3.5.2 นักพัฒนาและผู้นำชุมชนเป็นผู้รายงานผลการปฏิบัติงานด้วยตนเอง เช่น รายงานด้วยวาจา ต่อผู้บังคับบัญชาหรือผู้ที่เกี่ยวข้อง เพื่อเสนอผลการปฏิบัติงานต่อที่ประชุม โดย การทำบันทึกรายงานซึ่ง อาจจะมีแบบฟอร์มต่าง ๆ ที่กำหนดไว้ สรุปได้ว่ากระบวนการพัฒนาชุมชนดังกล่าวข้างต้นมีความ เกี่ยวเนื่องและสัมพันธ์กันอย่างเป็น ขั้นตอน ซึ่งจะต้องดำเนินการอย่างเป็นลำดับไม่ควรข้ามขั้นตอนใด ขั้นตอนหนึ่ง

การพัฒนาที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาชุมชน การพัฒนาชุมชนเป็นการพัฒนาอย่างหนึ่งที่ถูก นำมาใช้เพื่อปรับปรุงเปลี่ยนแปลงชุมชนให้ดีขึ้น แต่ยังมีพัฒนาอีกหลายลักษณะที่ถูกนำมาใช้ในชุมชน และมีลักษณะเฉพาะเป็นของตนเองที่แตกต่างออกไปจากการพัฒนาชุมชน แต่เนื่องจากการพัฒนา เหล่านั้นมีเป้าหมายเอเยกระดับความเป็นอยู่ของคนในชุมชนให้มีคุณภาพชีวิตที่ดีเช่นเดียวกับการพัฒนา ชุมชน ทำให้คนทั่วไปมักเกิดการศึกษาชุมชน การให้การศึกษาแก่ ชุมชน การวางแผน และโครงการ การ ดำเนินงานตามแผน การติดตาม ประเมินผล

ตอนที่ 4 งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

กิตติศักดิ์ กลิ่นหมื่นไวย (2554) ได้ศึกษาเรื่อง แนวทางการพัฒนาการท่องเที่ยวโดยชุมชนจังหวัด ลำปาง เพื่อเสนอแนวทางการพัฒนาการท่องเที่ยวโดยชุมชน จังหวัดลำปาง โดยศึกษาความคิดเห็นของ นักท่องเที่ยวและประชาชนต่อการพัฒนาการท่องเที่ยวชุมชน รวมถึงนโยบายการจัดการท่องเที่ยวของ หน่วยงานภาครัฐและความคิดเห็นของผู้นำชุมชนในจังหวัดลำปาง เพื่อใช้ประกอบเป็นแนวทางในการ พัฒนาการท่องเที่ยวชุมชนจังหวัดลำปาง ผลการศึกษาพบว่านักท่องเที่ยว ผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่มี ความต้องการด้านองค์ประกอบการท่องเที่ยวโดยชุมชน ดังนี้ ความสามารถในการเข้าถึง สิ่งอำนวยความสะดวก โปรแกรมนักท่องเที่ยว กิจกรรมการท่องเที่ยวและการบริการเสริมในระดับมาก และประชาชน ผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่ให้ความสำคัญต่อแนวทางการพัฒนาการท่องเที่ยวโดยชุมชนจังหวัดลำปาง ในระดับมากและมีความต้องการมีส่วนร่วมในการวางแผน การจัดการท่องเที่ยวชุมชนและทรัพยากร ท่องเที่ยวในพื้นที่ชุมชนโดยรวมอยู่ระดับมาก และผู้ให้สัมภาษณ์ส่วนใหญ่เห็นควรว่าควรมีการวางแผน พัฒนาการจัดการท่องเที่ยวชุมชนจากการวิจัยได้เสนอแนวทางการพัฒนามา ดังนี้ ทางจังหวัดควรพัฒนา แหล่งท่องเที่ยวที่มีอยู่เดิมตามธรรมชาติและวัฒนธรรมโดยนำเอกลักษณ์ของแหล่งท่องเที่ยวมาจัดการใน เชิงเศรษฐกิจเพื่อสร้างมูลค่าเพิ่มให้กับแหล่งท่องเที่ยว สร้างความร่วมมือทางการท่องเที่ยวชุมชนระหว่าง หน่วยงานภาครัฐและเอกชน ควรสนับสนุนส่งเสริมการท่องเที่ยวโดยการใช้อำนาจหรือป้อนจักรยาน สนับสนุนและสร้างองค์ความรู้ด้านการจัดการท่องเที่ยวให้กับชุมชน

ปวีณา ทองบุญยังและคณะ (2556) ได้ศึกษาเรื่อง รูปแบบการท่องเที่ยวเชิงนิเวศวัฒนธรรมและประวัติศาสตร์ชุมชนบ้านบาก ตำบลบ้านบาก อำเภอดอนตาล จังหวัดมุกดาหาร วัตถุประสงค์ในการวิจัยครั้งนี้คือเพื่อศึกษาศักยภาพชุมชน 3 ด้านได้แก่ ด้านวัฒนธรรมชนเผ่า ด้านประวัติศาสตร์การท่องเที่ยวของชุมชน และด้านทรัพยากรที่สำคัญของท้องถิ่น เพื่อศึกษาเส้นทางและแหล่งเรียนรู้ประวัติศาสตร์ท้องถิ่นที่สำคัญของจังหวัดมุกดาหาร เพื่อหาปัจจัยและต้นทุนทางสังคม ในการสร้างจิตสำนึกและความภาคภูมิใจของคนในท้องถิ่นและเพื่อหารูปแบบการท่องเที่ยวเชิงนิเวศวัฒนธรรมและประวัติศาสตร์ชุมชนบ้านบาก ตำบลบ้านบาก อำเภอดอนตาล จังหวัดมุกดาหาร

ผลการศึกษาพบว่า บ้านบากมีศักยภาพชุมชน 3 ด้าน ได้แก่ ด้านการเป็นที่ตั้งของประวัติศาสตร์การท่องเที่ยวของชุมชน ที่ยังมีร่องรอยที่เคยอยู่ในเหตุการณ์จริงให้ศึกษาทั้งด้านสถานที่เครื่องมือเครื่องใช้และบุคคลที่ยังมีชีวิตอยู่จนถึงปัจจุบันซึ่งอายุเฉลี่ย 55-85 ปี และประกอบอาชีพเกษตรกร ด้านที่ 2 คือด้านทรัพยากรที่สำคัญของท้องถิ่น ได้แก่ อาหารการกินที่ยังสามารถหาได้ในท้องถิ่นตามฤดูกาล สมุนไพรหลากหลายชนิด รวมถึงทัศนียภาพที่สวยงาม เช่น ภูเขา ป่าไม้ ซึ่งยังคงมีความเป็นธรรมชาติที่สมบูรณ์ ด้านที่ 3 ด้านวัฒนธรรม บ้านบากยังคงรักษาวินัยชีวิตและวัฒนธรรมดั้งเดิมของตนเองไว้ได้เป็นอย่างดี ได้แก่ การนับถือผีบรรพบุรุษของชนเผ่าข่ากะลิง โดยต้องมีพิธีกรรมและการปฏิบัติตัว เพื่อแสดงออกถึงความเชื่อ ความเคารพทุกปี รวมถึงยังคงรักษาประเพณีดั้งเดิมไว้อย่างเหนียวแน่นและเกือบตลอดปี เช่น บุญเปิดประตูเล่า บุญสงกรานต์ บ้านบากนั้นมีต้นทุนทางสังคมที่ดี นั่นคือ ความสามัคคีและเคารพซึ่งกันและกันภายในชุมชนนอกเหนือจากต้นทุนทางวัฒนธรรมและทรัพยากร ส่งผลให้การวิจัย สามารถดำเนินการเพื่อเป็นแนวทางในการพัฒนาการท่องเที่ยวของชุมชนได้อย่างเป็นรูปธรรม ซึ่งจากกระบวนการวิจัยพบว่ารูปแบบการท่องเที่ยวเชิงนิเวศวัฒนธรรมและประวัติศาสตร์ชุมชนบ้านบาก ตำบลบ้านบาก อำเภอดอนตาล จังหวัดมุกดาหาร คือการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ เพื่อศึกษาธรรมชาติ วัฒนธรรมชนเผ่าและร่องรอยประวัติศาสตร์การท่องเที่ยวของชุมชน โดยคำนึงถึงความปลอดภัยและยังคงรักษาความเป็นธรรมชาติและวิถีชีวิตดั้งเดิมของคนในชุมชนไว้ได้เป็นอย่างดี

ธนศ ศรีสถิตย์, วรรณภา คำปวนบุตรและคณะ (2556) ได้ศึกษาเรื่อง การมีส่วนร่วมของชุมชนในการจัดการการท่องเที่ยวบนฐานเชิงนิเวศวัฒนธรรมในเขตพื้นที่ตำบลพระธาตุ อำเภอนาดูนจังหวัดมหาสารคาม วัตถุประสงค์ในการศึกษาค้นคว้าครั้งนี้ คือ ศึกษาข้อมูลทางด้านบริบทชุมชนรวมถึงนิเวศวัฒนธรรมในเขตพื้นที่พระธาตุนาดูน ศึกษาสถานการณ์การท่องเที่ยวในเขตพื้นที่พระธาตุนาดูนศึกษาศักยภาพแหล่งท่องเที่ยวและการจัดการแหล่งท่องเที่ยวโดยชุมชนในพื้นที่ตำบลพระธาตุ ศึกษาบทเรียนด้านการมีส่วนร่วมของชุมชนในการจัดการการท่องเที่ยวในพื้นที่ตำบลพระธาตุ ศึกษาศักยภาพของชุมชนในด้านการมีส่วนร่วมของผู้นำชุมชนและชุมชน 8 หมู่บ้าน ในการจัดการแหล่งท่องเที่ยวในพื้นที่ตำบลพระธาตุ และ

เพื่อหารูปแบบการจัดการแหล่งท่องเที่ยวบนฐานนิเวศวัฒนธรรมในพื้นที่ตำบลพระธาตุตามหลักการท่องเที่ยวย่างยั่งยืน ผลการศึกษาพบว่า ด้านบริบทชุมชนและนิเวศวัฒนธรรมของชุมชน ได้มีการสืบทอดวัฒนธรรมด้านการเลือกบริเวณพื้นที่ตั้งชุมชนและแหล่งน้ำรวมถึงภูมิปัญญา ประเพณี และพิธีกรรมที่เกิดจากความสัมพันธ์กันระหว่างธรรมชาติกับความเชื่อ

ด้านสถานการณ์ท่องเที่ยวในเขตพื้นที่พระธาตุนาดูน พบว่า จุดอ่อน คือแหล่งท่องเที่ยวขาดระบบการบริหารจัดการ จุดแข็ง คือมีองค์พระธาตุนาดูนซึ่งเป็นพระธาตุที่มีชื่อเสียง ด้านโอกาส คือมีแหล่งท่องเที่ยวที่สำคัญและเป็นรู้จักของคนในจังหวัดและจังหวัดใกล้เคียง ด้านอุปสรรค คือแหล่งท่องเที่ยวอยู่ไกลจากจังหวัดมหาสารคาม การเข้าถึงค่อนข้างไม่สะดวก

ด้านศักยภาพของแหล่งท่องเที่ยว พบว่า มีแหล่งท่องเที่ยว 4 กลุ่มโดยเรียงลำดับศักยภาพจากมากไปน้อย ได้แก่ แหล่งท่องเที่ยวทางด้านศาสนาและความเชื่อ แหล่งท่องเที่ยวทางด้านเศรษฐกิจชุมชน แหล่งท่องเที่ยวทางด้านวัฒนธรรม แหล่งท่องเที่ยวด้านทรัพยากรธรรมชาติบทเรียนด้านการมีส่วนร่วมของชุมชนในการจัดการการท่องเที่ยวในพื้นที่ตำบลพระธาตุพบว่าแนวทางการจัดการท่องเที่ยวอย่างมีส่วนร่วมของชุมชน จะต้องมียุทธศาสตร์ประกอบสำคัญอยู่ 2 ประการคือ การดำเนินงานด้านการท่องเที่ยวอย่างมีส่วนร่วม โดยกลุ่มผู้นำชุมชนและชาวบ้านจะต้องมีส่วนร่วมในการดำเนินงาน และส่วนขั้นตอนอนุมัติและการดำเนินโครงการด้านท่องเที่ยว โดยให้ยึดหลักและปฏิบัติตามโครงสร้างการดำเนินงานอย่างมีส่วนร่วม องค์การบริหารส่วนตำบลพระธาตุและชุมชนตำบลพระธาตุศักยภาพของชุมชนในด้านการมีส่วนร่วมของผู้นำชุมชนและชุมชน 8 หมู่บ้าน ในการจัดการแหล่งท่องเที่ยวในพื้นที่ตำบลพระธาตุ พบว่าผู้นำชุมชนและชุมชนทั้ง 8 หมู่บ้านมีศักยภาพในการจัดการแหล่งท่องเที่ยวอยู่ในระดับมาก-มากที่สุด โดยเรียงลำดับจากด้านที่นักท่องเที่ยวมีความพึงพอใจในระดับมากไปน้อย ได้แก่ ด้านการให้บริการของบุคคลากรในชุมชน ด้านกระบวนการ ขั้นตอนการให้บริการ ด้านวิถียุทธศาสตร์ให้บริการของชุมชน ด้านสิ่งอำนวยความสะดวก ด้านที่พักแรม ความพร้อมของห้องประชุมและอาหาร ด้านสถานที่ท่องเที่ยว

ด้านรูปแบบการจัดการแหล่งท่องเที่ยวบนฐานนิเวศวัฒนธรรมในพื้นที่ตำบลพระธาตุตามหลักการท่องเที่ยวย่างยั่งยืน พบว่าชุมชนตำบลพระธาตุมีฐานการท่องเที่ยว 4 ฐาน ดังนั้นจึงทำให้รูปแบบการจัดการแหล่งท่องเที่ยวของชุมชน ต้ององค์ประกอบ 4 ประการ ได้แก่ รูปแบบการท่องเที่ยวที่เป็นเอกลักษณ์และแบบเฉพาะของชุมชนตำบลพระธาตุ คือ ประวัติศาสตร์ วัฒนธรรมและภูมิปัญญา อาชีพและวิถีชีวิต นิเวศวัฒนธรรม การบริหารจัดการงบประมาณเนื่องในกิจกรรมการท่องเที่ยว ผลกระทบจากกิจกรรมการท่องเที่ยวที่ส่งผลชุมชน การดำเนินงานและจัดกิจกรรมการท่องเที่ยวของบุคคลากรในชุมชนตำบลพระธาตุ

วรรณวิมล ภู่นาค (2558) ได้ศึกษาเรื่องศักยภาพชุมชนในการจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชน กรณีศึกษาตลาดน้ำอัมพวา วัตถุประสงค์ในการศึกษา เพื่อศึกษาศักยภาพชุมชนในการจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชน ศึกษาการมีส่วนร่วมของชุมชนในการจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชน ศึกษาผลกระทบที่เกิดขึ้นจากการจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชน และเพื่อเสนอแนวทางในการเสริมสร้างศักยภาพชุมชนในการจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชนของตลาดน้ำอัมพวา ผลการวิจัยพบว่า ศักยภาพชุมชนในการจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชนด้านสิ่งแวดล้อม พบว่า ชุมชนมีกิจกรรมการท่องเที่ยวที่ก่อให้เกิดการเรียนรู้ในด้านสิ่งแวดล้อมและทรัพยากรธรรมชาติ ด้านการเมือง พบว่า ไม่สามารถดำเนินการจัดการอย่างเป็นระบบและแบ่งหน้าที่ความรับผิดชอบอย่างชัดเจนได้ ด้านเศรษฐกิจ พบว่า

ชุมชนมีรายได้เพิ่มขึ้นจากการจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชน และด้านสังคมและวัฒนธรรม พบว่า มีการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ระหว่างชุมชนท้องถิ่นและนักท่องเที่ยวเพื่อตระหนักให้เห็นคุณค่าและความสำคัญของวิถีชีวิต ประเพณีและวัฒนธรรมท้องถิ่น

การมีส่วนร่วมในการบริหารจัดการ พบว่า ชุมชนขาดการมีส่วนร่วมอย่างต่อเนื่อง และการมีส่วนร่วมของชุมชนในการได้รับประโยชน์ พบว่า ชุมชนไม่มีการรวมตัวเพื่อประกอบธุรกิจร่วมกัน และส่วนใหญ่ชุมชนจะมีรายได้เสริมจากการท่องเที่ยว

ผลกระทบเชิงบวกด้านสิ่งแวดล้อม เป็นการสร้างความตระหนักถึงคุณค่าของสิ่งแวดล้อมและทรัพยากรธรรมชาติของชุมชน ผลกระทบเชิงบวกด้านสังคม ส่งผลให้คุณภาพชีวิตของชุมชนดีขึ้น มีสาธารณูปโภคและสิ่งอำนวยความสะดวกมากขึ้น ผลกระทบเชิงบวกทางด้านเศรษฐกิจ พบว่า ชุมชนมีการประกอบอาชีพที่หลากหลายมากขึ้นและเศรษฐกิจชุมชนดีขึ้น ผลกระทบเชิงลบด้านสิ่งแวดล้อมพบว่า ก่อให้เกิดปัญหาน้ำเสีย ทรัพยากรธรรมชาติน้อยลง ผลกระทบเชิงลบด้านสังคม พบว่า เกิดการอพยพย้ายถิ่นของชุมชนรอมคลองในตลาดน้ำและเกิดปัญหาการขัดผลประโยชน์ของคนในชุมชน จากการศึกษาครั้งนี้ได้ข้อคิดเห็นและข้อเสนอแนะในแนวทางการเสริมสร้างศักยภาพชุมชนในการจัดการการท่องเที่ยวโดยชุมชนตลาดน้ำอัมพวา ได้แก่ การรักษาอัตลักษณ์ชุมชน การรักษาสิ่งแวดล้อม การเพิ่มมูลค่าให้แก่ผลิตภัณฑ์ การวางแผนการจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชนระยะยาวและส่งเสริมการมีส่วนร่วมชุมชน

ปาริฉัตร สิงห์ศักดิ์ตระกูล และ พัชรินทร์ เสริมการดี(ม.ป.ป.) ได้ศึกษาเรื่อง การศึกษาศักยภาพและแนวทางการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ของชุมชนบ้านทุ่งมะปราง อำเภอกวนโดนและบ้านโดนป่าหนั่น อำเภอกวนกาหลง จังหวัดสตูล มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาศักยภาพด้านการท่องเที่ยวในชุมชนบ้านทุ่งมะปราง อำเภอกวนโดนและอำเภอกวนกาหลง เพื่อศึกษาความต้องการของนักท่องเที่ยวเกี่ยวกับการท่องเที่ยว ในอำเภอกวนโดนและอำเภอกวนกาหลง จังหวัดสตูล ด้านสภาพแหล่งท่องเที่ยว ด้านกิจกรรมเส้นทางท่องเที่ยว ด้านสิ่งอำนวยความสะดวก และด้านการบริการและความปลอดภัย จังหวัดสตูล และ

เพื่อศึกษาแนวทางการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ที่สอดคล้องกับศักยภาพด้านการท่องเที่ยวและความต้องการของนักท่องเที่ยว เป็นศึกษาวิจัยเชิงปฏิบัติการและการเก็บรวบรวมข้อมูลจากเอกสาร การสังเกต การสอบถามและการสนทนากลุ่มย่อย ทำการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพและปริมาณ โดยการหาค่าเฉลี่ย ค่าร้อยละ และค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานผลการศึกษาพบว่า แหล่งท่องเที่ยวของชุมชนบ้านทุ่งมะปรางค์และบ้านโตนป่าหน่นเป็นแหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติที่มีศักยภาพด้านการท่องเที่ยวโดยรวมอยู่ในระดับปานกลาง ชื่อเสียงของแหล่งท่องเที่ยว เช่นคลองมาเหลา อุทยานแห่งชาติทะเลบัน น้ำตกยาโรย ภูเขาгахหมิง มีความสะดวกในการเข้าถึง และมีกิจกรรมที่หลากหลาย ได้แก่กิจกรรมเพื่อศึกษาเรียนรู้ ธรรมชาติ การล่องแก่งกิจกรรมเพื่อรักษาสภาพแวดล้อมและทรัพยากรทางธรรมชาติ ได้แก่ เก็บขยะในสถานที่ท่องเที่ยวต่าง ๆ มีการกำหนดกฎระเบียบของชุมชน มีที่พักในชุมชนประกอบด้วยรีสอร์ท โฮมสเตย์ และบ้านพักของหน่วยงานราชการ มีร้านอาหารในชุมชน สำหรับแนวทางในการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ที่คำนึงถึงศักยภาพด้านการท่องเที่ยวและความต้องการของนักท่องเที่ยว แบ่งออกเป็น 3 ด้าน คือ 1) ด้านแหล่งท่องเที่ยวควรสร้างจุดเด่นของพื้นที่โดยนำธรรมชาติมาเสนอเป็นจุดขาย ปรับปรุงความสะอาดและภูมิทัศน์ให้สวยงามและสร้างจิตสำนึกในการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติให้แก่นักท่องเที่ยวและชาวบ้าน 2) ด้านความพร้อมทางการท่องเที่ยว ควรจัดเตรียมสิ่งอำนวยความสะดวกจัดทำสื่อความหมายทางธรรมชาติและวัฒนธรรม และจัดเตรียมมัคคุเทศก์ท้องถิ่นสำหรับการถ่ายทอดความรู้และเรื่องราวของแหล่งท่องเที่ยว 3) ด้านการพัฒนาการตลาด จัดทำเส้นทางท่องเที่ยวที่เชื่อมโยงแหล่งท่องเที่ยวของทั้งสองชุมชน เน้นกิจกรรมท่องเที่ยวที่มีการเรียนรู้และสร้างความเข้าใจสอดคล้องกับกลุ่มเป้าหมายคือกลุ่มวัยรุ่นและวัยทำงานและจัดทำคู่มือ แผ่นพับ โบปลิ้วและพัฒนาเว็บไซต์สำหรับประชาสัมพันธ์การท่องเที่ยว

สมเกียรติ ชัยพิบูล (2550) ได้ทำการศึกษาเรื่อง การจัดการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมกรณีศึกษา ศักยภาพการท่องเที่ยวชุมชนนครชุม อำเภอมือง จังหวัดกำแพงเพชร การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์ คือ ศึกษาสภาพทั่วไป บริบทชุมชนด้านท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมของชุมชนนครชุมอำเภอมือง จังหวัดกำแพงเพชร เพื่อศึกษาศักยภาพการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมของชุมชนนครชุมอำเภอมือง จังหวัดกำแพงเพชร เพื่อศึกษาหาแนวทางและข้อเสนอแนะการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมของชุมชนนครชุม อำเภอมือง จังหวัดกำแพงเพชรผลการศึกษาศักยภาพการท่องเที่ยวของชุมชนนครชุม มีองค์ประกอบที่เหมาะสมสำหรับการจัดการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมทั้ง 3 ด้าน คือด้านสิ่งดึงดูดใจ การเข้าถึง และสิ่งอำนวยความสะดวกแต่ยังมีจุดอ่อนที่สิ่งอำนวยความสะดวกที่ต้องการกาปรับปรุงและสร้างให้มีจำนวนเพิ่มขึ้น กลุ่มตัวอย่างในชุมชนมีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมชุมชน อยู่ในระดับมาก และกลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่ต้องการการมีส่วนร่วมทุกด้านอยู่ในระดับมากในทุกด้าน ผลการศึกษาพบว่า

1. ด้านแนวทางการพัฒนาด้านสิ่งอำนวยความสะดวกชุมชนนครชุม
 - ถนนภายในชุมชนมีความคับแคบ ควรจัดให้มีการจราจรให้สามารถวิ่งได้ทางเดียวเพิ่มความสะดวกสบาย และเพิ่มความปลอดภัยให้กับนักท่องเที่ยว

- จัดให้มีการจัดตั้งศูนย์บริหารข้อมูลทางการท่องเที่ยว โดยใช้วัดพระบรมธาตุเป็นศูนย์กลางของการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมชุมชนนครชุม

- จัดสร้างร้านอาหารและร้านขายสินค้าที่ระลึก พื้นที่ภายในวัดพระบรมธาตุ
- จัดสร้างห้องสุขาไว้สำหรับนักท่องเที่ยวอย่างเป็นทางการเป็นสัดส่วน โดยหาพื้นที่ ที่เหมาะสม

2. แนวทางการพัฒนาด้านบุคลากรการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมชุมชนนครชุมต้องการเน้นไปที่การพัฒนาเยาวชนให้เป็นยุวมัคคุเทศก์ นำนักท่องเที่ยวเยี่ยมชมหมู่บ้าน โดยการจัดอบรมและให้ความรู้ในเรื่องประวัติศาสตร์ของชุมชน ประวัติสถานที่ท่องเที่ยว ความสำคัญและความเป็นมาของงานประเพณี ศิลปวัฒนธรรม ความเชื่อ งานหัตถกรรม รวมทั้งวิธีการนำเสนอและการสร้างความสนใจแก่นักท่องเที่ยว

3. แนวทางการพัฒนากาารบริหารจัดการการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมชุมชนนครชุม รูปแบบการบริหารจัดการที่ชุมชนต้องการ ปัจจุบันการบริหารการท่องเที่ยวของชุมชนนครชุมยังไม่มีรูปแบบที่ชัดเจนเกิดขึ้น

- การจัดเก็บและการจัดสรรผลประโยชน์ของชุมชนนครชุม ปัจจุบันชุมชน นครชุมยังไม่เคยมีรูปแบบการจัดเก็บและไม่มีการจัดเก็บค่าเข้าชม

- การติดตามตรวจสอบการดำเนินการ ปัจจุบันชุมชนนครชุมยังไม่มีรูปแบบการดำเนินการการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมอย่างเป็นทางการ

ดังนั้น ชุมชนจึงต้องทำการสร้างรูปแบบและเลือกที่จะทำการบริหารจัดการเองโดยมีองค์กรภายนอกเป็นที่ปรึกษา ส่วนคณะกรรมการบริหารและการดำเนินงานการท่องเที่ยวชุมชนนครชุม ฝ่ายประชาสัมพันธ์และการตลาดฝ่ายการเงิน ฝ่ายประสานงานและการจัดเตรียมพาหนะสำหรับนักท่องเที่ยว ฝ่ายให้บริการนำเที่ยว ส่วนรูปแบบการจัดเก็บและการจัดสรรผลประโยชน์ในอนาคตให้คณะกรรมการบริหารและการดำเนินงานการท่องเที่ยวชุมชนนครชุม ร่วมกับคณะกรรมการฝ่ายการเงินเป็นผู้ดูแลรับผิดชอบและชี้แจงยอดเงินรายรับ-รายจ่าย รวมถึงชุมชนต้องการให้สมาชิกมีส่วนร่วมในการติดตามตรวจสอบการดำเนินการของคณะกรรมการทุกระดับเพื่อความโปร่งใส ในการบริหารและการดำเนินการ

ประกอบศิริ ภัคดิพิณิจ (2545) ได้ศึกษาเรื่องศักยภาพการจัดการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมของชุมชนริมกว๊านพะเยา : กรณีศึกษาชุมชนบ้านร่องไฮ ตำบลแม่ใส อำเภอเมือง จังหวัดกว๊านพะเยา โดยมีวัตถุประสงค์ดังนี้ 1. เพื่อศึกษาศักยภาพการจัดการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมของชุมชนบ้านร่องไฮตำบลแม่ใส อำเภอเมือง จังหวัดพะเยา 2. เพื่อศึกษาความต้องการของนักท่องเที่ยวที่เดินทางมาเยือนกว๊านพะเยา และ 3. เพื่อวิเคราะห์หาข้อเสนอแนะแนวทางจัดทำแผนการส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมของชุมชนบ้านร่องไฮ ผลการศึกษาพบว่า ศักยภาพการจัดการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมของชุมชนบ้านร่องไฮชุมชนมีองค์ประกอบที่เหมาะสมสำหรับการจัดการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมชุมชน 2 ด้านคือ ด้านสิ่งดึงดูดใจและการเข้าถึง ส่วนองค์ประกอบด้านสิ่งอำนวยความสะดวกยังจะต้องมีการปรับปรุงพัฒนาต่อไป กลุ่มตัวอย่างในชุมชนมีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมอยู่ในระดับมาก กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่มีความต้องการมีส่วนร่วมในระดับมากในทุกด้านคือ การร่วมวางแผน การร่วมดำเนินกิจกรรม

การร่วมลงทุน และการติดตามประเมินผลความต้องการของนักท่องเที่ยวที่เดินทางมาเยือนกว่านพะเยา กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่ต้องการมากในด้านสวัสดิภาพและความปลอดภัย และด้านการบริหารจัดการ ภายในชุมชนที่เกิดความสะดวทางในการจัดการทำแผนพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมของชุมชนบ้าน ร่องไฮจากการวิเคราะห์ศักยภาพของชุมชนและความต้องการของกลุ่มตัวอย่างได้เสนอ แนวทางดังนี้ แผนงานส่งเสริมการมีส่วนร่วมของชุมชนในการจัดการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม แผนงาน พัฒนาธุรกิจการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมชุมชน แผนงานพัฒนาสิ่งอำนวยความสะดวกและสิ่งแวดล้อมใน แหล่งท่องเที่ยว แผนงานพัฒนาการตลาดการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมชุมชน

แผนงานรักษาความปลอดภัยทางการท่องเที่ยว และแผนงานพัฒนากิจกรรมการท่องเที่ยวเชิง วัฒนธรรมชุมชน

วิไลลักษณ์ รัตนเพียรธัมมะ (2550) ได้ทำการวิจัยเรื่อง แนวทางการจัดการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ อย่างยั่งยืน : ศึกษากรณี ตลาดน้ำอัมพวา อำเภอมัทพวา จังหวัดสมุทรสงคราม พบว่า ชุมชนอัมพวาได้มี การฟื้นฟูการท่องเที่ยวให้กลับมาอีกครั้งในปี พ.ศ. 2547 ซึ่งส่งผลต่อการเปลี่ยนแปลงทั้งในด้านเศรษฐกิจ สังคม วัฒนธรรม วิถีชีวิตและสิ่งแวดล้อมในพื้นที่มากโดยเฉพาะการท่องเที่ยวตลาดน้ำอัมพวา ที่มี นักท่องเที่ยวทั้งจากกรุงเทพมหานครและบริเวณใกล้เคียงให้ความสนใจ ส่งผลให้ชุมชนมีการปรับตัวเรื่อง รองรับการท่องเที่ยว มีอาชีพใหม่ๆ เกิดขึ้น มีการฟื้นฟู และรักษาเอกลักษณ์ทางวัฒนธรรม มีการ เปลี่ยนแปลงระบบการผลิตจากการผลิตเพื่อยังชีพมาสู่การผลิตเพื่อการค้าและกำไรมากขึ้น และส่งผลต่อ การขาดความช่วยเหลือและนำไปสู่ความขัดแย้งในชุมชน แนวทางการจัดการการท่องเที่ยวจึงควรจัดให้ เป็นระบบโดยใช้หลักการประจุมร่วมกันเชิงพหุภาคี เพื่อให้ทุกฝ่ายได้เข้ามามีส่วนร่วมในการจัดการการ ท่องเที่ยวที่เหมาะสมกับชุมชน

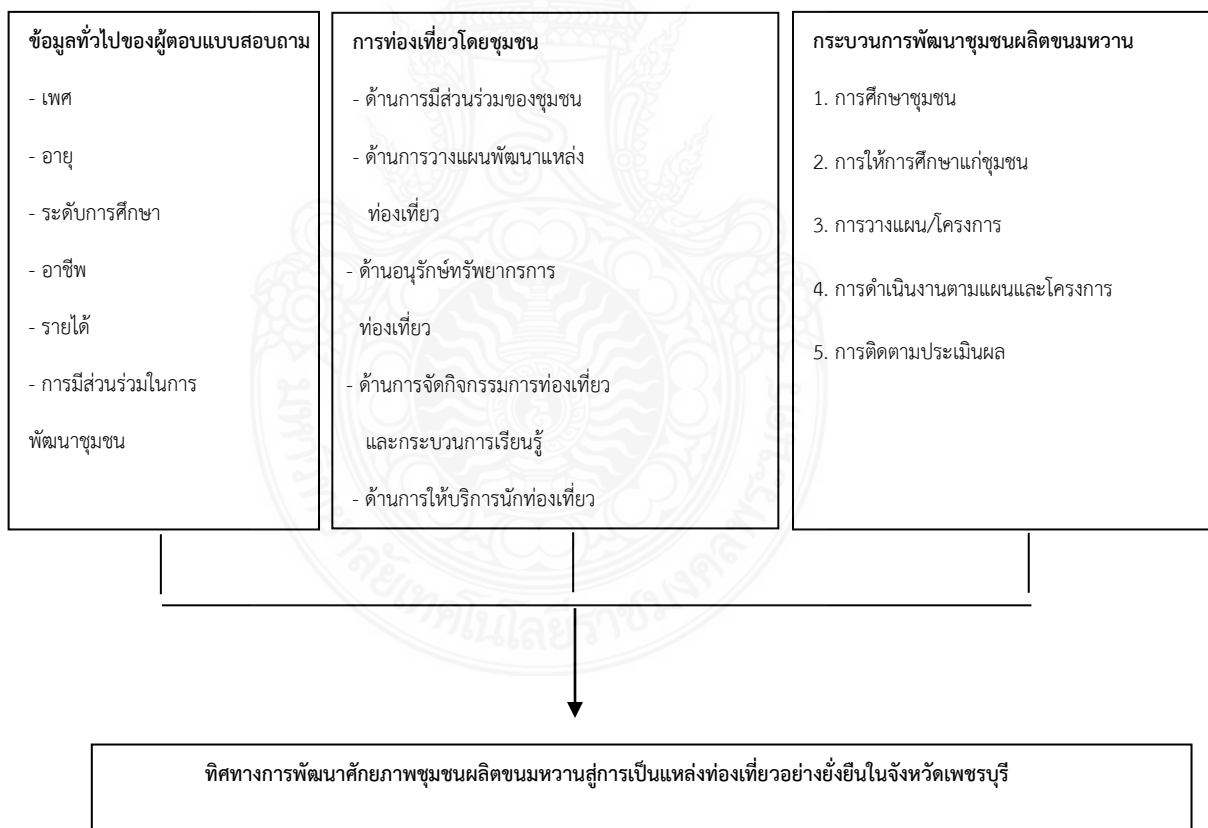
สิรินทิพย์ พันธัมฆวาท (2552) ได้ทำการวิจัยเรื่อง การพัฒนาและการจัดการการท่องเที่ยวเชิง นิเวศวัฒนธรรม จังหวัดมหาสารคาม พบว่า การพัฒนาและการจัดการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศวัฒนธรรม จังหวัดมหาสารคามยังไม่มีระบบการบริหารจัดการที่เป็นแนวทางชัดเจน เนื่องจากยังไม่ได้รับการ สนับสนุนจากหน่วยงานรัฐบาลอย่างเป็นทางการและขาดงบประมาณในการจัดการ ส่วนใหญ่เป็นการ บริหารจัดการเองภายในกลุ่มกันเอง ชุมชนและกลุ่มยังไม่มีความรู้เรื่องการจัดการท่องเที่ยว ไม่มีหน่วยงาน ของรัฐเข้ามาดูแล หรือจัดการอบรมให้ ควรมีการบริหารจัดการแหล่งท่องเที่ยวอย่างเป็นระบบ ควร ร่วมมือกันวางแผนหารูปแบบกิจกรรมการท่องเที่ยวใหม่ ๆ เพื่อดึงดูดความสนใจของนักท่องเที่ยว นอกจากนี้จะต้องรักษาวัฒนธรรมดั้งเดิมเอาไว้แล้ว ยังควรพัฒนาทักษะการสื่อสารด้วยภาษาสากลเพื่อ ความเข้าใจอันดีต่อกัน แหล่งท่องเที่ยวแต่ละแห่งควรพัฒนาความสะอาดของอาคารสถานที่ ความ ปลอดภัยของนักท่องเที่ยวขณะอยู่ในสถานที่ท่องเที่ยว ความสะอาดด้านสาธารณสุขปโภคขั้นพื้นฐาน และ จะต้องช่วยกันดูแลรักษาสุขภาพภูมิทัศน์หรือระบบนิเวศของแหล่งท่องเที่ยวอย่างต่อเนื่อง เพื่อให้เกิดความ ยั่งยืน

กิตติศักดิ์ กลิ่นหมื่นไว (2554) ได้ทำการวิจัยเรื่อง แนวทางการพัฒนาการท่องเที่ยวโดยชุมชน จังหวัดลำปาง มุ่งศึกษาความคิดเห็นของนักท่องเที่ยวและประชาชนต่อการพัฒนาการท่องเที่ยวชุมชน

รวมถึงนโยบายการจัดการท่องเที่ยวของหน่วยงานภาครัฐและความคิดเห็นของผู้นำชุมชนในจังหวัดลำปาง เพื่อใช้ประกอบเป็นแนวทางในการพัฒนาการท่องเที่ยวชุมชนจังหวัดลำปาง ผลการวิจัยพบว่านักท่องเที่ยวผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่มีความต้องการด้านองค์ประกอบการท่องเที่ยวโดยชุมชน ดังนี้ ความสามารถในการเข้าถึง สิ่งอำนวยความสะดวก โปรแกรมการท่องเที่ยว กิจกรรมการท่องเที่ยวและบริการเสริมในระดับมาก และประชาชนผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่ให้ความสำคัญต่อแนวทางการพัฒนาการท่องเที่ยวโดยชุมชนจังหวัดลำปางในระดับมากและมีความต้องการมีส่วนร่วมในการวางแผน การจัดการการท่องเที่ยวโดยชุมชนและสภาพทรัพยากรท่องเที่ยวในพื้นที่ชุมชนโดยรวมอยู่ในระดับมาก นอกจากนี้ผู้ให้สัมภาษณ์ส่วนใหญ่เห็นว่าควรมีการวางแผนพัฒนาการจัดการท่องเที่ยวชุมชน

ตอนที่ 5 กรอบแนวคิดการวิจัย

ด้านเนื้อหาผู้วิจัยนำแนวคิดการพัฒนาชุมชนของสนธยา พลศรี(2547) เพื่อนำไปใช้เป็นกระบวนการพัฒนาชุมชนผลิตขนมหวาน ร่วมกับแนวคิดการท่องเที่ยวโดยชุมชนของ พจนา สอนศรี (2550) เพื่อนำไปสู่การพัฒนารูปแบบแหล่งท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนดังนี้

บทที่ 3

วิธีดำเนินการวิจัย

การศึกษาครั้งนี้มีวัตถุประสงค์ เพื่อศึกษาทิศทางการพัฒนาศักยภาพชุมชนผลิตขนมหวานสู่การเป็นแหล่งท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนในจังหวัดเพชรบุรี ใช้วิธีการศึกษาวิจัยเชิงปริมาณ(Quantitative research) และวิธีวิจัยเชิงคุณภาพ(Qualitative research) โดยมีรายละเอียดของกลุ่มผู้ให้ข้อมูล วิธีการที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล และขั้นตอนในการศึกษาดังนี้

ขั้นตอนการวิจัย

ขั้นตอนที่ 1 ขั้นการศึกษาเอกสาร แนวคิด ทฤษฎีและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยวเพื่อการพัฒนาไปสู่แหล่งท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน

ขั้นตอนที่ 2 วิเคราะห์บริบทของชุมชน เพื่อนำมาพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวที่มีศักยภาพ ดังนี้

1. สอบถามและสัมภาษณ์ผู้นำชุมชน เจ้าหน้าที่พัฒนาชุมชน ผู้บริหารองค์กรบริหารส่วนท้องถิ่น สมาชิกในชุมชน ผู้ประกอบการ และนักท่องเที่ยว

2. สัมภาษณ์จากผู้นำชุมชน เจ้าหน้าที่พัฒนาชุมชนและผู้บริหารองค์กรบริหารส่วนท้องถิ่น สมาชิกในชุมชน ผู้ประกอบการ และนักท่องเที่ยว เกี่ยวกับการมีส่วนร่วมของชุมชนในการบริหารจัดการแหล่งท่องเที่ยวร่วมกับหน่วยงานของรัฐเพื่อการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวให้มีความยั่งยืน เช่น การทำกิจกรรมต่างๆร่วมกันระหว่างชุมชนและอบต. การเปิดพื้นที่ในการศึกษาดูงาน การสร้างเครือข่ายในการพัฒนาการท่องเที่ยวชุมชนเพื่อความยั่งยืน เป็นต้น

3. สนทนากลุ่ม (focus group) ชุมชน และเจ้าหน้าที่พัฒนาชุมชนและผู้บริหารองค์กรบริหารส่วนท้องถิ่นสมาชิกในชุมชน สมาชิกในชุมชน ผู้ประกอบการ และตัวแทนนักท่องเที่ยวเพื่อถามความคิดเห็นเกี่ยวกับทิศทางการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวให้มีความยั่งยืน การจัดทำเส้นทางท่องเที่ยว และการประชาสัมพันธ์การท่องเที่ยวชุมชนให้เป็นแหล่งผลิตขนมหวานให้เป็นที่รู้จักอย่างกว้างขวาง

กลุ่มตัวอย่าง

กลุ่มตัวอย่างในการศึกษาให้ความร่วมมือในการตอบแบบสอบถาม จำนวน 30 คน ซึ่งได้มาโดยวิธีการเลือกแบบเจาะจง ได้แก่ ผู้นำชุมชน เจ้าหน้าที่พัฒนาชุมชน ผู้บริหารองค์กรบริหารส่วนท้องถิ่น สมาชิกในชุมชน สมาชิกในชุมชน ผู้ประกอบการ และนักท่องเที่ยว และกลุ่มตัวอย่างที่ให้ข้อมูลจากการสนทนากลุ่ม (focus groups) จำนวน 10 คน โดยวิธีการเลือกแบบเจาะจง ได้แก่ ผู้นำชุมชน เจ้าหน้าที่พัฒนาชุมชน ผู้บริหารองค์กรบริหารส่วนท้องถิ่น สมาชิกในชุมชน ผู้ประกอบการ และนักท่องเที่ยว เพื่อนำเสนอทิศทางการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวให้มีความยั่งยืน กลุ่มตัวอย่างในการศึกษา โดยการสัมภาษณ์ ได้แก่

พื้นที่ที่ใช้ในการศึกษา ได้แก่ เทศบาลเมือง จังหวัดเพชรบุรี

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยประกอบด้วย แบบสอบถาม การสัมภาษณ์ และการสนทนากลุ่ม

การรวบรวมข้อมูล

การรวบรวมข้อมูล แบบสอบถาม การสัมภาษณ์ และจัดสนทนากลุ่มเพื่อถามความคิดเห็นของผู้นำชุมชน เจ้าหน้าที่พัฒนาชุมชน ผู้บริหารองค์กรบริหารส่วนท้องถิ่น สมาชิกในชุมชน ผู้ประกอบการ และนักท่องเที่ยวเกี่ยวกับทิศทางการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวให้มีความยั่งยืน

การวิเคราะห์ข้อมูล

การวิเคราะห์ข้อมูล โดยการหาค่าเฉลี่ย ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐานและการวิเคราะห์เชิงเนื้อหา (Content Analysis) การนำเสนอข้อมูลในรูปแบบตารางควบคู่กับการบรรยายและสรุปผลการดำเนินการวิจัย

บทที่ 4

ผลการศึกษา

การศึกษาครั้งนี้มีวัตถุประสงค์ เพื่อศึกษาทิศทางการพัฒนาศักยภาพชุมชนผลิตขนมหวานสู่การเป็นแหล่งท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนในจังหวัดเพชรบุรี ซึ่งขอเสนอผลการศึกษาดังนี้

ผลจากการศึกษาพบว่า

ผู้วิจัยได้ใช้วิธีวิจัยเชิงปริมาณควบคู่กับวิธีวิจัยเชิงคุณภาพ กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในวิจัยครั้งนี้คือ ผู้นำชุมชน เจ้าหน้าที่พัฒนาชุมชน ผู้บริหารองค์กรบริหารส่วนท้องถิ่น สมาชิกในชุมชน ผู้ประกอบการ และนักท่องเที่ยว ในจังหวัดเพชรบุรี จำนวน 30 คน เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ ได้แก่ แบบสอบถามและแบบสัมภาษณ์ โดยมีรายละเอียด ดังนี้

ตารางที่ 1 แสดงลักษณะกลุ่มตัวอย่าง

ลักษณะของกลุ่มตัวอย่าง	จำนวน (คน)	ร้อยละ
เพศ		
ชาย	10	33.33
หญิง	20	66.67
รวม	30	100.00
อายุ		
31-35 ปี	5	16.67
36-40 ปี	5	16.67
41-45 ปี	5	16.67
46-50 ปี	10	33.33
56-60 ปี	5	16.67
รวม	30	100.00
การศึกษา		
ปริญญาตรี	17	56.67
ปริญญาโท	10	33.33
ปริญญาเอก	3	10.00
รวม	30	100.00

จากตารางที่ 1 พบว่า ผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่เป็นเพศหญิงคิดเป็นร้อยละ 66.67 เพศชายคิดเป็นร้อยละ 33.33 มีอายุ 31-35ปี คิดเป็นร้อยละ 16.67 มีอายุ 36-40 ปี คิดเป็นร้อยละ 16.67 มีอายุ 41-45

ปี คิดเป็นร้อยละ 16.67 มีอายุ 46-50 ปีคิดเป็นร้อยละ 33.33 มีอายุ 56-60 ปีคิดเป็นร้อยละ 16.67 มีการศึกษาระดับปริญญาตรีคิดเป็นร้อยละ 56.67 การศึกษาระดับปริญญาโทคิดเป็นร้อยละ 33.33 และ การศึกษาระดับปริญญาเอก คิดเป็นร้อยละ 16.67

ตารางที่ 2 ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของการบริหารจัดการแหล่งท่องเที่ยว

การบริหารจัดการ	Mean	S.D.	ระดับความคิดเห็น	ลำดับ
1.การวางแผนโดยบูรณาการเชื่อมโยงกิจกรรม/โครงการท่องเที่ยวอย่างเป็นระบบ	4.55	0.68	มากที่สุด	1
2. มีกระบวนการเรียนรู้เป็นหัวใจสำคัญ ซึ่งเกิดจากการสนับสนุนจากหน่วยงานภาครัฐ รวมถึงการมีส่วนร่วมในชุมชน	4.27	1.10	มาก	2
3.มีแนวทางพัฒนาผลิตภัณฑ์ขนมหวาน ช่องทางการจำหน่าย	4.09	0.94	มาก	3
4. ชุมชนมีบทบาทในบริหารจัดการทรัพยากรและผลิตภัณฑ์ของชุมชน โดยมีชุมชนมีส่วนร่วมในการดำเนินการและติดตามผล	4.00	1.09	มาก	4
ภาพรวม	4.22	0.95	มาก	

จากตารางที่ 2 ผู้ตอบแบบสอบถามในการบริหารจัดการแหล่งท่องเที่ยวในภาพรวมอยู่ในระดับมาก (ค่าเฉลี่ย 4.22) โดยส่วนใหญ่มีความคิดเห็นการวางแผนโดยบูรณาการเชื่อมโยงกิจกรรม/โครงการท่องเที่ยวอย่างเป็นระบบ อยู่ในระดับมากที่สุด รองลงคือมีกระบวนการเรียนรู้เป็นหัวใจสำคัญซึ่งเกิดจากการสนับสนุนจากหน่วยงานภาครัฐ รวมถึงการมีส่วนร่วมในชุมชน อยู่ในระดับมีแนวทางพัฒนาผลิตภัณฑ์ขนมหวาน ช่องทางการจำหน่าย และชุมชนมีบทบาทในบริหารจัดการทรัพยากรและผลิตภัณฑ์ของชุมชน โดยมีชุมชนมีส่วนร่วมในการดำเนินการและติดตามผล อยู่ในระดับมาก

ตารางที่ 3 ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของการมีส่วนร่วมของชุมชนในการจัดการท่องเที่ยว

การมีส่วนร่วม	Mean	S.D.	ระดับความคิดเห็น	ลำดับ
1.การจัดทำเส้นทางท่องเที่ยวชุมชนผลิตภัณฑ์ขนมหวานเพื่อประชาสัมพันธ์	4.55	0.68	มากที่สุด	1
2.คนในชุมชนร่วมกันวางแผนและช่วยกันทำเส้นทางท่องเที่ยวให้มีความ	4.55	0.68	มากที่สุด	2

ทันสมัยและประชาสัมพันธ์ผ่านสื่อโซเชียล	4.18	0.98	มาก	3
3. การอบรมส่งเสริมให้เด็ก เยาวชน และคนในชุมชนเป็นมัคคุเทศก์ท้องถิ่น				
4. ให้ความรู้แก่นักท่องเที่ยวในความเป็นเอกลักษณ์ของชุมชน	4.09	0.94	มาก	4
ภาพรวม	4.34	0.82	มาก	

จากตารางที่ 3 ผู้ตอบแบบสอบถามการมีส่วนร่วมของชุมชนในการจัดการท่องเที่ยว ในภาพรวมอยู่ในระดับมาก(ค่าเฉลี่ย 4.34) โดยส่วนใหญ่มีความคิดเห็นว่าการจัดทำเส้นทางท่องเที่ยวชุมชนผลิตขนมหวานเพื่อประชาสัมพันธ์ คนในชุมชนร่วมกันวางแผนและช่วยกันทำเส้นทางท่องเที่ยวให้มีความทันสมัยและประชาสัมพันธ์ผ่านสื่อโซเชียล อยู่ในระดับมากที่สุด การอบรมส่งเสริมให้เด็ก เยาวชน และคนในชุมชนเป็นมัคคุเทศก์ท้องถิ่น และให้ความรู้แก่นักท่องเที่ยวในความเป็นเอกลักษณ์ของชุมชนอยู่ในระดับมาก

ตารางที่ 4 ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของความต้องการของชุมชนให้เป็นแหล่งท่องเที่ยวที่ยั่งยืน

ความต้องการของชุมชน	Mean	S.D.	ระดับความคิดเห็น	ลำดับ
1.การให้คำปรึกษาด้านการประชาสัมพันธ์ผลิตภัณฑ์ขนมหวาน	4.53	0.71	มากที่สุด	1
2.การเรียนรู้ด้านการจัดการผลิตภัณฑ์ขนมหวาน	4.53	0.71	มากที่สุด	2
3.การจัดอบรมโดยวิทยากรที่เชี่ยวชาญการแลกเปลี่ยนความรู้ในกลุ่ม	4.32	0.83	มาก	3
4.การศึกษาดูงานให้สมาชิกในกลุ่มมีการพัฒนาต่อยอดผลิตภัณฑ์ขนมหวานของชุมชนได้	4.27	0.97	มาก	4
ภาพรวม	4.41	0.80	มาก	

จากตารางที่ 4 ผู้ตอบแบบสอบถามความต้องการของชุมชนให้เป็นแหล่งท่องเที่ยวที่ยั่งยืนในภาพรวมอยู่ในระดับมาก (ค่าเฉลี่ย 4.41) โดยส่วนใหญ่มีความคิดเห็นว่าการให้คำปรึกษาด้านการประชาสัมพันธ์ผลิตภัณฑ์ขนมหวาน และการเรียนรู้ด้านการจัดการผลิตภัณฑ์ขนมหวานอยู่ในระดับมากที่สุด รองลงมาคือ การจัดอบรมโดยวิทยากรที่เชี่ยวชาญ การแลกเปลี่ยนความรู้ในกลุ่มและการศึกษาดูงานให้สมาชิกในกลุ่มมีการพัฒนาต่อยอดผลิตภัณฑ์ขนมหวานของชุมชนได้ อยู่ในระดับมาก

ผลการศึกษาศึกษาทิศทางการพัฒนาศักยภาพชุมชนผลิตขนมหวานสู่การเป็นแหล่งท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนในจังหวัดเพชรบุรี จากการสัมภาษณ์พบว่า ควรมีการประชาสัมพันธ์การท่องเที่ยวชุมชนที่มีเอกลักษณ์ที่มีชื่อเสียงด้านการผลิตขนมหวานของจังหวัดเพชรบุรี รับคนภายนอกเข้ามาศึกษาดูงาน เยี่ยมชมแหล่งท่องเที่ยว ถ้าเจ้าหน้าที่ไม่เพียงพอและให้มีอาสาสมัครที่จะเข้ามาช่วยเป็นไกด์ท้องถิ่น

กลุ่มชุมชนจึงมีความต้องการให้ได้รับช่วยเหลือการให้คำปรึกษาด้านการประชาสัมพันธ์ผลิตภัณฑ์ขนมหวาน การเรียนรู้ด้านการจัดการผลิตภัณฑ์ขนมหวาน การจัดอบรมโดยวิทยากรที่เชี่ยวชาญ การแลกเปลี่ยนความรู้ในกลุ่ม และการศึกษาดูงานให้สมาชิกในกลุ่มมีการพัฒนาต่อยอดผลิตภัณฑ์ ขนมหวานของชุมชนได้และพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวขนมหวานที่ยั่งยืนได้

บทที่ 5

สรุปผล และข้อเสนอแนะ

การศึกษาครั้งนี้มีวัตถุประสงค์ เพื่อศึกษาทิศทางการพัฒนาศักยภาพชุมชนผลิตขนมหวานสู่การเป็นแหล่งท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนในจังหวัดเพชรบุรี สรุปผลการศึกษาดังนี้

ผลการวิจัย

1. บริบทชุมชน

ผลการวิจัยพบว่า จากการสำรวจพื้นที่เพื่อเป็นแหล่งท่องเที่ยวของการบริหารจัดการเทศบาลเมืองเพชรบุรี มีนโยบายในการนำหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงเป็นฐานการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมอย่างยั่งยืน

ผู้นำชุมชน และเจ้าหน้าที่พัฒนาชุมชนและผู้บริหารองค์กรบริหารส่วนท้องถิ่น สมาชิกในชุมชน มีการประสานกับชุมชนในการบริหารจัดการแหล่งท่องเที่ยวร่วมกับหน่วยงานของรัฐเพื่อการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวที่มีศักยภาพ เช่น การทำกิจกรรมต่างๆร่วมกันระหว่างชุมชนและองค์กรบริหารส่วนท้องถิ่น การเปิดพื้นที่ในการศึกษาดูงาน การสร้างเครือข่ายในการพัฒนาการท่องเที่ยวชุมชนเพื่อความยั่งยืน มีแหล่งท่องเที่ยวตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง เช่น ศูนย์การเรียนรู้ขนมหวานมีความเป็นเอกลักษณ์เพราะใช้วัตถุดิบที่ขึ้นชื่อในพื้นที่คือ น้ำตาลโตนด ชุมชนมีความเข้มแข็งและได้รับรางวัลจากหลายหน่วยงาน

ทางกลุ่มชุมชนจึงมีความต้องการให้ได้รับช่วยเหลือการให้คำปรึกษาด้านการประชาสัมพันธ์ผลิตภัณฑ์ขนมหวาน การเรียนรู้ด้านการจัดการผลิตภัณฑ์ขนมหวาน การจัดอบรมโดยวิทยากรที่เชี่ยวชาญ การแลกเปลี่ยนความรู้ในกลุ่ม และการศึกษาดูงานให้สมาชิกในกลุ่มมีการพัฒนาต่อยอดผลิตภัณฑ์ ขนมหวานของชุมชนได้

2. ทิศทางการพัฒนาชุมชนไปสู่แหล่งท่องเที่ยวที่มีศักยภาพ

จากการสนทนากลุ่ม ผู้นำชุมชน และเจ้าหน้าที่พัฒนาชุมชน และผู้บริหารองค์กรบริหารส่วนท้องถิ่น สมาชิกในชุมชน เพื่อถามความคิดเห็นเกี่ยวกับทิศทางการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวให้มีศักยภาพ แนวทางการจัดทำเส้นทางท่องเที่ยว และการประชาสัมพันธ์การท่องเที่ยวชุมชนให้เป็นแหล่งผลิตขนมหวานให้เป็นที่รู้จักอย่างกว้างขวาง พบว่า ทิศทางการพัฒนาศักยภาพชุมชนผลิตขนมหวานสู่การเป็นแหล่งท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนในจังหวัดเพชรบุรี มี 3 ด้านได้แก่

1. การส่งเสริมให้คนในชุมชนมีบทบาทในการบริหารจัดการแหล่งท่องเที่ยวที่เป็นแหล่งผลิตขนมหวาน โดยมีองค์กรบริหารส่วนตำบลรับผิดชอบ วางแผน ดำเนินการ ประเมินผล ดังนี้

1.1 การวางแผนโดยบูรณาการเชื่อมโยงกิจกรรม/โครงการท่องเที่ยวอย่างเป็นระบบ มีกระบวนการเรียนรู้เป็นหัวใจสำคัญซึ่งเกิดจากการสนับสนุนจากหน่วยงานภาครัฐ รวมถึงการมีส่วนร่วมในชุมชน

1.2 ชุมชนต้องมีการวางแผนงาน คือ ผู้นำ ต้องจัดแผนดำเนินงาน หาแนวทางพัฒนาผลิตภัณฑ์ขนมหวาน ช่องทางการจำหน่าย มีกำหนดเวลาดำเนินงาน และให้สมาชิกในชุมชนมีส่วนร่วมในการวางแผน

1.3 การส่งเสริมให้ชุมชนมีบทบาทในบริหารจัดการทรัพยากรและผลิตภัณฑ์ของชุมชน โดยมีชุมชนมีส่วนร่วมในการดำเนินการและติดตามผล

2. การจัดทำเส้นทางท่องเที่ยวชุมชนผลิตขนมหวานเพื่อประชาสัมพันธ์ศูนย์การเรียนรู้ขนมหวาน เทศกาลขนมหวาน รวมถึงการจัดประเพณีต่างๆที่เป็นสัญลักษณ์ของชุมชน โดยทางอบต.และคนในชุมชนจะร่วมกันวางแผนและช่วยกันทำเส้นทางท่องเที่ยวให้มีความทันสมัยและประชาสัมพันธ์ผ่านสื่อโซเชียล

3. การอบรมส่งเสริมให้เด็ก เยาวชน และคนในชุมชนเป็นมัคคุเทศก์ท้องถิ่นพานักท่องเที่ยวเยี่ยมชมชุมชนและให้ความรู้แก่นักท่องเที่ยวในความเป็นเอกลักษณ์ของชุมชนที่เป็นแหล่งผลิตขนมหวานให้เป็นที่รู้จักมากยิ่งขึ้น

การอภิปรายผลและข้อเสนอแนะ

1. บริบทชุมชน

จากการสำรวจพื้นที่เพื่อเป็นแหล่งท่องเที่ยวของการบริหารจัดการเทศบาลเมืองเพชรบุรี มีนโยบายในการนำหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงเป็นฐานการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมอย่างยั่งยืน

ผู้นำชุมชน และเจ้าหน้าที่พัฒนาชุมชนและผู้บริหารองค์กรบริหารส่วนท้องถิ่น สมาชิกในชุมชน มีการประสานกับชุมชนในการบริหารจัดการแหล่งท่องเที่ยวร่วมกับหน่วยงานของรัฐเพื่อการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวที่มีศักยภาพ เช่น การทำกิจกรรมต่างๆร่วมกันระหว่างชุมชนและองค์กรบริหารส่วนท้องถิ่น การเปิดพื้นที่ในการศึกษาดูงาน การสร้างเครือข่ายในการพัฒนาการท่องเที่ยวชุมชนเพื่อความยั่งยืน มีแหล่งท่องเที่ยวตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง เช่น ศูนย์การเรียนรู้ขนมหวานมีความเป็นเอกลักษณ์เพราะใช้วัตถุดิบที่ขึ้นชื่อในพื้นที่คือ น้ำตาลโตนด ชุมชนมีความเข้มแข็งและได้รับรางวัลจากหลายหน่วยงาน

ทางกลุ่มชุมชนจึงมีความต้องการให้ได้รับช่วยเหลือการให้คำปรึกษาด้านการประชาสัมพันธ์ผลิตภัณฑ์ขนมหวาน การเรียนรู้ด้านการจัดการผลิตภัณฑ์ขนมหวาน การจัดอบรมโดยวิทยากรที่เชี่ยวชาญ การแลกเปลี่ยนความรู้ในกลุ่ม และการศึกษาดูงานให้สมาชิกในกลุ่มมีการพัฒนาต่อยอดผลิตภัณฑ์ ขนมหวานของชุมชนได้

ดังนั้นทิศทางการบริหารจัดการที่สำคัญควรมีการเตรียมการที่ดีในการดูแลรักษาสภาพแวดล้อมของแหล่งท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ตามปรัชญาของเศรษฐกิจเพื่อความยั่งยืน เช่น มีผู้ประสานงานในชุมชน เพื่อการประชาสัมพันธ์ให้ข้อมูลอย่างทั่วถึง การพัฒนาประสิทธิภาพบุคลากรในองค์กรบริหารส่วนท้องถิ่น และสมาชิกในชุมชน

นอกจากนี้ควรมีการส่งเสริมการมีส่วนร่วม และเสริมสร้างศักยภาพชุมชนในการพัฒนา ส่งเสริมการมีส่วนร่วมของชุมชน ในกระบวนการพัฒนาและเปิดโอกาสให้ชุมชนได้พัฒนาศักยภาพในการบริหาร

จัดการปัญหาได้ด้วยตนเอง เพื่อประโยชน์ของตนเอง ครอบครัว และชุมชน ตลอดจนสามารถสนองตอบต่อการกระจายการพัฒนาได้อย่างเต็มที่และทั่วถึง

ในการแก้ไขปัญหาทิศทางการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวส่งเสริมศักยภาพ ควรให้ทาง องค์การบริหารส่วนท้องถิ่นจัดเวทีเสวนาเชิญชวน ผู้นำสมาชิกในชุมชน ผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย เข้ามารับฟังและเสนอความคิดเห็น ให้เห็นถึงความสำคัญของการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยว การมีอัตลักษณ์ของอาหารท้องถิ่น เช่น ขนมหวานที่มีชื่อเสียง ชุมชนนำผลิตภัณฑ์ขนมหวานมาร่วมกิจกรรมส่งเสริมการท่องเที่ยวเพื่อการเติบโตของเศรษฐกิจชุมชน นอกจากนี้ในด้านการจัดการความรู้ อบรมภาษา ทางองค์การบริหารส่วนท้องถิ่น จัดการฝึกอบรม บุคลากรด้านภาษา โดยมีเครือข่ายจากหน่วยงานภายนอกมาช่วยประสานความร่วมมือ และด้านการจัดทำข้อมูลการท่องเที่ยวเพื่อที่สามารถให้ข้อมูล ข่าวสารแก่นักท่องเที่ยวได้อย่างถูกต้อง

ทางกลุ่มชุมชนจึงมีความต้องการให้ได้รับช่วยเหลือการให้คำปรึกษาด้านการประชาสัมพันธ์ ผลิตภัณฑ์ขนมหวาน การเรียนรู้ด้านการจัดการผลิตภัณฑ์ขนมหวาน การจัดอบรมโดยวิทยากรที่เชี่ยวชาญ การแลกเปลี่ยนความรู้ในกลุ่ม และการศึกษาดูงานให้สมาชิกในกลุ่มมีการพัฒนาต่อยอดผลิตภัณฑ์ ขนมหวานของชุมชนได้

ดังนั้นทิศทางการพัฒนาศักยภาพชุมชน การเรียนรู้ การจัดอบรม การนำนวัตกรรมใหม่ๆ มาใช้จึงเป็นสิ่งสำคัญที่ทาง องค์การบริหารส่วนท้องถิ่น และหน่วยงานที่เป็นเครือข่ายควรส่งเสริมและสนับสนุนสมาชิกในชุมชนเพื่อการต่อยอดพัฒนาสินค้าและผลิตภัณฑ์ให้มีความทันสมัย ซึ่งสอดคล้องกับความคาดหวังของคณะผู้บริหารองค์การบริหารส่วนท้องถิ่น คือการสนับสนุนการเปิดพื้นที่ให้เป็นชุมชนเพื่อการเรียนรู้แนวทางบริหารจัดการองค์กรและแนวทางการประยุกต์และสร้างนวัตกรรมด้านการส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมให้มีชื่อเสียงและเป็นที่ยอมรับระดับชาติและไปสู่นานาชาติ

2. ทิศทางในการพัฒนาชุมชนไปสู่แหล่งท่องเที่ยวที่มีศักยภาพ

ทิศทางการพัฒนาศักยภาพชุมชนผลิตขนมหวานสู่การเป็นแหล่งท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนในจังหวัดเพชรบุรี มี 3 ด้าน ได้แก่

1. การส่งเสริมให้คนในชุมชนมีบทบาทในการบริหารจัดการแหล่งท่องเที่ยวที่เป็นแหล่งผลิตขนมหวาน โดยมีองค์การบริหารส่วนตำบลรับผิดชอบ วางแผน ดำเนินการ ประเมินผล ดังนี้

1.1 การวางแผนโดยบูรณาการเชื่อมโยงกิจกรรม/โครงการท่องเที่ยวอย่างเป็นระบบ มีกระบวนการเรียนรู้เป็นหัวใจสำคัญซึ่งเกิดจากการสนับสนุนจากหน่วยงานภาครัฐ รวมถึงการมีส่วนร่วมในชุมชน พบว่า ให้ความช่วยเหลือในด้านความรู้ต่างๆ โดยกิจกรรมการเรียนรู้ที่จัดขึ้นตรงกับการต้องการของชุมชนนั้นเพื่อช่วยพัฒนากลุ่มและเพิ่มพูนรายได้ ที่สำคัญไปกว่านั้นคือ ส่งเสริมให้สมาชิกในชุมชนมีความรู้และพึ่งพาตนเอง การให้ความรู้ ความเข้าใจ และสร้างจิตสำนึกให้รักษาทรัพยากรท่องเที่ยวและสิ่งแวดล้อมของชุมชนเป็นสิ่งสำคัญ สอดคล้องกับพจนานุกรม (2546) ที่ระบุว่า หลักการท่องเที่ยวชุมชน การมีส่วนร่วมและการได้รับประโยชน์จากชุมชนควรให้ชุมชนรวมตัวกันเป็นกลุ่ม เป็นชมรมหรือองค์กร หรือจะเป็นองค์กรชุมชน เดิมที่มีอยู่แล้ว เช่น องค์การบริหารส่วนตำบล เพื่อเป็นกลไกที่ทำหน้าที่แทน

สมาชิกทั้งหมด และดำเนินการกำหนดทิศทาง นโยบาย การบริหารการจัดการ การประสานงาน เพื่อให้ การท่องเที่ยวโดยชุมชนเป็นไปตามเจตนารมณ์ของสมาชิกในชุมชนร่วมกัน

1.2 ชุมชนต้องมีการวางแผนงาน คือ ผู้นำ ต้องจัดแผนดำเนินงาน หาแนวทางพัฒนา ผลิตภัณฑ์ชุมชน ห่วงทางการจำหน่าย มีกำหนดเวลาดำเนินงาน และให้สมาชิกในชุมชนมีส่วนร่วมใน การวางแผน พบว่ามีหน่วยงานภาครัฐมาช่วยให้การปรึกษาแนะนำและสนับสนุน โดยมีการวางแผนเพื่อ เป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมซึ่งอยู่ในระหว่างการดำเนินงาน และทาง องค์กรบริหารส่วนท้องถิ่น ได้ ประสานขอความช่วยเหลือและการสนับสนุนทางเครือข่ายเพื่อร่วมกันหาแนวทางในการพัฒนาแหล่ง ท่องเที่ยวชุมชนให้เกิดความยั่งยืน สอดคล้องกับชนพล จันทรเรืองฤทธิ์ (2561) ระบุว่า ชุมชนควรมีส่วน ร่วมในการจัดประชุมวางแผนและพัฒนาด้านการท่องเที่ยวให้มีความถี่ปีละ 2-3 ครั้ง เพราะจะทำให้เห็น ถึงการเปลี่ยนแปลงของลักษณะการท่องเที่ยวที่ยั่งยืน วางแผนรูปแบบของกิจกรรมที่สามารถเกิดขึ้นใน ชุมชน

1.3 การส่งเสริมให้ชุมชนมีบทบาทในบริหารจัดการทรัพยากรและผลิตภัณฑ์ของชุมชน โดยมีชุมชนมีส่วนร่วมในการดำเนินการและติดตามผล พบว่ามี 1. การจัดแหล่งวิชาการไว้ให้คนในชุมชน ทุกเพศ ทุกวัยได้เข้ามาเรียนรู้ 2. ส่งเสริมให้ชุมชนมีบทบาทในบริหารจัดการทรัพยากรและผลิตภัณฑ์ ของชุมชนโดยมีองค์กรในท้องถิ่นรับผิดชอบชี้ปัญหา วางแผน ประสานงาน ดำเนินการและประเมินผล และ 3. ส่งเสริมให้คนในชุมชนร่วมกับเป็นกลุ่ม เพื่อร่วมกันศึกษาปัญหาและแก้ไขจากแหล่งเรียนรู้ใน ชุมชน สอดคล้องกับวิภาวรรณ ปิ่นแก้ว(2551) ระบุว่า การมีส่วนร่วมของชุมชนเปิดโอกาสให้ชุมชนใน ท้องถิ่นได้เข้ามามีส่วนร่วมในการจัดกิจกรรมการท่องเที่ยวตั้งแต่แรกเริ่มดำเนินการ ประชุม วางแผน และ การจัดการท่องเที่ยว เพื่อก่อให้เกิดการท่องเที่ยวที่มีประสิทธิภาพภายใต้การดำเนินงานของชุมชนผู้เป็น เจ้าของท้องถิ่น ซึ่งนับเป็นการกระจายการบริหารจัดการสู่ชุมชน เพื่อให้ชุมชนได้เล็งเห็นคุณค่า และร่วม อนุรักษ์ทรัพยากรการท่องเที่ยวของท้องถิ่นเอาไว้ เป็นการสร้างความมีส่วนร่วมในผลประโยชน์ให้แก่ ชุมชนท้องถิ่น (บุญเลิศ จิตตั้งวัฒนา, 2548)

2. การจัดทำเส้นทางท่องเที่ยวชุมชนผลิตขนมหวานเพื่อประชาสัมพันธ์ศูนย์การเรียนรู้ขนม หวาน เทศกาลขนมหวาน รวมถึงการจัดประเพณีต่างๆที่เป็นสัญลักษณ์ของชุมชน โดยทางองค์กรบริหาร ส่วนท้องถิ่น. และคนในชุมชนจะร่วมกันวางแผนและช่วยกันทำเส้นทางท่องเที่ยวให้มีความทันสมัย และประชาสัมพันธ์ผ่านสื่อโซเชียล

ด้านกิจกรรมท่องเที่ยว ควรมีหน่วยงานที่เกี่ยวข้องจัดประชาสัมพันธ์ถึงความหลากหลายของ สถานที่ท่องเที่ยวต่างๆ ให้เป็นที่รู้จักในหมู่นักท่องเที่ยวมากขึ้น

3. การอบรมส่งเสริมให้เด็ก เยาวชน และคนในชุมชนเป็นมัคคุเทศก์ท้องถิ่นพานักท่องเที่ยวเยี่ยมชม ชุมชนและให้ความรู้แก่นักท่องเที่ยวในความเป็นเอกลักษณ์ของชุมชนที่เป็นแหล่งผลิตขนมหวานให้เป็นที่ รู้จักมากยิ่งขึ้น พบว่า ทางองค์กรบริหารส่วนท้องถิ่น เขียววิทยากร ผู้เชี่ยวชาญมาอบรมให้ความรู้เพื่อให้ เด็ก เยาวชน และคนในชุมชนเป็นมัคคุเทศก์ท้องถิ่นได้อย่างมีคุณภาพ โดยการนำเครือข่ายจาก มหาวิทยาลัยที่มาประสานความร่วมมือกับองค์กรบริหารส่วนท้องถิ่น.เข้ามาช่วยเหลือและสนับสนุนชุมชน

เพื่อพัฒนาศักยภาพชุมชนอย่างยั่งยืน เนื่อหาความรู้ที่หน่วยงานควรจัดทำให้ความรู้แก่ภาคีองค์กรท้องถิ่น ควรเสริมข้อมูลข่าวสารที่เกี่ยวข้องกับการศึกษาทางธรรมชาติและวัฒนธรรมลงไปด้วย รวมถึงการสนับสนุนให้เด็ก เยาวชน และคนในชุมชน ตัวแทนชุมชนที่ดี ควรมีการรณรงค์ให้คนในชุมชนร่วมกันดูแล และช่วยเหลือนักท่องเที่ยว ทั้งชาวไทย และชาวต่างชาติ เพื่อสร้างความประทับใจและเป็นการดึงดูดใจให้นักท่องเที่ยวเดินทางกลับมาท่องเที่ยวอีก สอดคล้องกับบุญเลิศ จิตตั้งวัฒนา (2548) ระบุว่า การสร้างความพึงพอใจให้แก่นักท่องเที่ยว ในการพัฒนาการท่องเที่ยวแบบยั่งยืนต้องมีแนวคิดให้กับนักท่องเที่ยวที่มีความปรารถนาหรือสนใจที่จะศึกษาเรียนรู้เกี่ยวกับธรรมชาติและวัฒนธรรม เช่น การส่งเสริมการท่องเที่ยวด้วยการจัดให้มีการสื่อความหมายธรรมชาติหรือวัฒนธรรมเพื่อให้ความรู้ความเข้าใจ เกี่ยวกับธรรมชาติหรือวัฒนธรรม ซึ่งเป็นการเพิ่มพูนความรู้ประสบการณ์แก่นักท่องเที่ยวให้ได้รับความพึงพอใจกลับไป

ทิศทางการพัฒนาศักยภาพชุมชนผลิตขนมหวานสู่การเป็นแหล่งท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนในจังหวัดเพชรบุรี ที่มีฐานการพัฒนาจากแนวคิดการท่องเที่ยวโดยชุมชนและการพัฒนาการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน สิ่งที่สำคัญที่ควรคำนึงและมีความสำคัญคือ อัตลักษณ์ของชุมชนเป็นแหล่งการผลิตและส่งออกขนมหวานที่มีชื่อเสียง ดังนั้นการพัฒนาที่เกิดความยั่งยืนได้นั้น สมาชิกชุมชนต้องช่วยกันกำหนดทิศทางร่วมกับนโยบายการบริหารจัดการของหน่วยงานของรัฐ องค์กรบริหารส่วนตำบล ในการสร้างนวัตกรรมของผลิตภัณฑ์อย่างมีมาตรฐานเพื่อการขยายฐานเศรษฐกิจชุมชนและการที่จะเป็นแหล่งท่องเที่ยวที่มีศักยภาพที่มีชื่อเสียงเป็นที่ยอมรับระดับชาติและนานาชาติ

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะเพื่อการศึกษาในครั้งต่อไป คือ

1. มีการติดตามทิศทางพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวให้เป็นรูปแบบที่ใช้อย่างเป็นรูปธรรม
2. มีการนำเครือข่ายมหาวิทยาลัย หน่วยงานภาครัฐ เอกชน เข้ามีส่วนร่วมและสนับสนุนการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวให้เกิดความยั่งยืน
3. มีการใช้นวัตกรรมเพื่อการส่งเสริมแหล่งท่องเที่ยวได้อย่างมีประสิทธิภาพและยั่งยืน

บรรณานุกรม

- กรมพัฒนาชุมชน.2560. เอกสารแนวทางการดำเนินงานนโยบายสานพลังประชารัฐในการขับเคลื่อนการพัฒนาเศรษฐกิจฐานรากและประชารัฐ. กรุงเทพฯ.
- กรมการพัฒนาชุมชน.2561. ศูนย์เรียนรู้และขับเคลื่อนปรัชญาของ เศรษฐกิจพอเพียง วิฤฤทหรือโอกาส การเรียนรู้ในยุค 4.0. อุดมศึกษา, สมุทรปราการ.
- กระทรวงการท่องเที่ยวและกีฬา.(2560). แผนพัฒนาการท่องเที่ยว ฉบับที่ 2 (พ.ศ.2560-2564). กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์องค์การสงเคราะห์ทหารผ่านศึก. สืบค้นจาก <http://www.mots.go.th>
- กระทรวงการท่องเที่ยวและกีฬา. (2554). แผนพัฒนาการท่องเที่ยวแห่งชาติ พ.ศ. 2555-2559. กรุงเทพฯ : กระทรวงการท่องเที่ยวและกีฬา.
- กระทรวงวัฒนธรรม.(2562). เศรษฐกิจสร้างสรรค์สู่การท่องเที่ยวชุมชนเชิงวัฒนธรรม. สืบค้นจาก http://www.culture.go.th/culture_th/ewt_news.php?nid=3980&filename=index
- การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย. (2545). โครงการศึกษาเพื่อจัดทำแผนปฏิบัติการพัฒนาการท่องเที่ยวจังหวัดเพชรบุรี. กรุงเทพฯ : สถาบันวิจัยวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีแห่งชาติ.
- กษมาพร พวงประยงค์ และ นพพร จันทรนำชู .2556. แนวทางการพัฒนาวิสาหกิจชุมชนกลุ่มการแปรรูปและผลิตภัณฑ์ จังหวัดสมุทรสงคราม. วารสารศิลปการศึกษาศาสตร์วิจัย 5 (1) :108-120
- ธนพล จันทรเรืองฤทธิ์.(2561). แนวทางจัดการท่องเที่ยวเพื่อการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน กรณีศึกษาชุมชนริมน้ำจันทบูร อำเภอเมือง จังหวัดจันทบุรี.ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการอุตสาหกรรมบริการและการท่องเที่ยว มหาวิทยาลัยกรุงเทพ, กรุงเทพฯ.
- บุญเลิศ จิตตั้งวัฒนา.(2548). การพัฒนาการท่องเที่ยวแบบยั่งยืน.กรุงเทพฯ: เพรสแอนด์ ดีไซน์.
- พจนา สนวนศรี. (2546). คู่มือการจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชน. กรุงเทพฯ: โครงการท่องเที่ยวเพื่อชีวิตและธรรมชาติ.
- วิภาวรรณ ปิ่นแก้ว. (2551). การศึกษาเพื่อเสนอเส้นทางท่องเที่ยวเชิงนิเวศ ในอำเภอเมือง จังหวัดเพชรบุรี. วิทยานิพนธ์ วิทยาศาสตรมหาบัณฑิต. สาขาวิชาการวางแผนและการจัดการการท่องเที่ยวเพื่ออนุรักษ์สิ่งแวดล้อม. บัณฑิตวิทยาลัยมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ, กรุงเทพฯ
- ศศิพร ต่ายคำ และ นรินทร์ สังข์รักษา.2558. การพัฒนารูปแบบผลิตภัณฑ์สร้างสรรค์เพื่อเพิ่มมูลค่าของวิสาหกิจชุมชนจังหวัดราชบุรี. วารสารศิลปการ ฉบับภาษาไทย สาขามนุษยศาสตร์ สังคมศาสตร์ และศิลปะ8(1):606-632
- สำนักงานคณะกรรมการวัฒนธรรมแห่งชาติ สำนักงานสภาพัฒนาเศรษฐกิจ.2545.การศึกษารูปแบบและปัจจัยที่ ชุมชนประสบความสำเร็จในการใช้วัฒนธรรมเสริมสร้างความมั่นคงทางเศรษฐกิจ. กรุงเทพฯ.

ภาคผนวก

**แบบสอบถามข้อมูลเพื่อศึกษาทิศทาง
การพัฒนาศักยภาพชุมชนผลิตขนมหวานสู่การเป็นแหล่งท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนในจังหวัดเพชรบุรี**

สืบเนื่องจากโครงการวิจัยเรื่อง ทิศทางการพัฒนาศักยภาพชุมชนผลิตขนมหวานไปสู่แหล่งท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนในจังหวัดเพชรบุรี มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาทิศทางการพัฒนาศักยภาพชุมชนผลิตขนมหวานไปสู่แหล่งท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนในจังหวัดเพชรบุรี และความสำคัญของการสร้างโอกาสให้คนในชุมชนสามารถร่วมแก้ไขปัญหาและพัฒนาชุมชน มีส่วนร่วมในพัฒนาแหล่งท้องถิ่นให้มีศักยภาพ พื้นฟูอัตลักษณ์ อนุรักษ์วัฒนธรรม และทรัพยากรทางธรรมชาติ สร้างความความเข้มแข็งเพื่อสร้างรายได้ในชุมชนให้เป็นแหล่งท่องเที่ยวชุมชน มีระบบการบริหารจัดการชุมชน ลดความเหลื่อมล้ำซึ่งจะนำไปสู่การพัฒนาที่ยั่งยืนในระยะยาวสามารถตั้งรับปรับตัวกับกระแสต่างๆที่เกิดขึ้นอย่างรวดเร็วได้

ในการนี้ จึงขอความอนุเคราะห์ผู้ที่เกี่ยวข้องร่วมแสดงความคิดเห็นต่อปัญหาและอุปสรรคของการพัฒนาศักยภาพชุมชนผลิตขนมหวานไปสู่แหล่งท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนตลอดจนให้ข้อเสนอแนะในการแก้ไขปรับปรุง เพื่อเป็นข้อมูลศึกษาทิศทางการพัฒนาศักยภาพชุมชนผลิตขนมหวานไปสู่แหล่งท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนในจังหวัดเพชรบุรีต่อไป

1. ชื่อ-สกุล:
ตำแหน่ง:
หน่วยงาน:

2. ความคิดเห็นต่อการพัฒนาศักยภาพชุมชนผลิตขนมหวานที่เป็นปัญหาและอุปสรรคทำให้ไม่สามารถจัดการแหล่งท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนในจังหวัดเพชรบุรี ได้

2.1 ประเด็นปัญหาและข้อเสนอแนะ

1. ด้านการมีส่วนร่วมของชุมชน

ปัญหา :

ข้อเสนอแนะ :

2. ด้านการวางแผนพัฒนาแหล่งท่องเที่ยว

ปัญหา :

ข้อเสนอแนะ :

3. ด้านอนุรักษ์ทรัพยากรการท่องเที่ยว

ปัญหา :

ข้อเสนอแนะ :

4. ด้านการจัดกิจกรรมการท่องเที่ยวและกระบวนการเรียนรู้

ปัญหา :

ข้อเสนอแนะ :

5. ด้านการให้บริการนักท่องเที่ยว

ปัญหา :

ข้อเสนอแนะ :

2.2 ประเด็นอื่น ๆ

ปัญหา :

ข้อเสนอแนะ :

ไม่มีเนื้อหาจากต้นฉบับ

